



Bistriški odmevi

glasilo Občine Ilirska Bistrica | februar 2023 | št. 108 | 5300 izvodov | brezplačno



POKLON ILIRSKOBISTRIŠKI
KULTURI

26. PUSTNA POVORKA
JE BILA REKORDNA

TRI DESETLETJA ORGANIZIRANE
ŠKOROMATIJE V HRUŠICI

Pred vami je nova izdaja Bistriških odmevov, ki je pustno obarvana, saj si lahko v njej preberete poročilo Turistično-informacijskega centra Ilirska Bistrica s terena.

V Hrušici je bilo letos še posebej slavnostno, saj so obeležili kar tri desetletja organiziranega skoromatenja.

V okviru Meseca kulture smo v Kettejevi dvorani organizirali proslavo v čast kulture, ki je letos navdušila vse zbrane. Slavnostna govornica Tadeja Logar Surina je v svojem govoru lepo opisala kulturno zgodovino Slovencev in osvetlila pomen kulture v vsakdanjem življenju.

Letošnje leto je jubilejno tudi za Društvo ljubiteljev železnic, ki obeležuje 150-letnico železniške proge Pivka-Reka. Ob tem pomembnem mejniku pripravljajo številne aktivnosti. Prva med njimi je bila razstava v čast umetniku in ljubitelju železnic, ki je tri leta živel v Trnovem.

V mesecu februarju so ilirskobistriški numizmatiki obeležili pol stoletja delovanja. Ob tej priložnosti so članom podelili posebna priznanja.

Kako se počuti človek, ki nekomu reši življenje? Odgovor na to vprašanje pozna ilirskobistriški policist Denis Tomšič, ki je za svoje nesebično, požrtvovalno in pogumno dejanje prejel priznanje v Tacnu.

Tokrat smo se odločili, da spregovorimo o vandalizmu v Kandlerjevem parku, ki postaja vedno bolj pereč problem. Razbita in poškodovana igrala, izruvane tablice s poimenovanji dreves in vsa nesnaga, ki konča na dnu ribnika, kaže, da se mladi obnašajo skrajno neodgovorno. Občina razmišlja o postavitvi varnostnega nadzora, ki bi pokril vse kritične točke v parku, hkrati pa naproša starše mladoletnikov, naj mlade poučijo o spoštovanju javne lastnine.

Javno podjetje Komunala je za tokratno številko pripravilo poročilo o zdravstveni ustreznosti vode za lansko leto.

Drage občanke in občani,

še veliko zanimivih in aktualnih tem vas čaka v tokratni izdaji, zato lepo vabljeni k branju! Dovolite mi, da vas vljudno povabim k soustvarjanju glasila Bistriški odmevi in vam zaželim vse dobro v prihajajoči pomladi!

Tjaša Kaluža,
odgovorna urednica Bistriških odmevov

AKTUALNO

Poklon ilirskobistriški kulturi	3
30 let organizirane skoromatije v Hrušici	6
»Društvo ljubiteljev železnic Ilirska Bistrica« je ob častitljivi obletnici pripravilo razstavo v čast Stanetu Kumarju	9

TURIZEM

26. pustna povorka »Pust je pršu« je bila rekordna	10
--	----

ODMEVI IZ NAŠIH KRAJEV

Pol stoletja delovanja ilirskobistriških numizmatikov	16
Po sledih Dragotina Ketteja	20
Ilirskobistriški policist Denis Tomšič prejel priznanje za požrtvovalnost	22
Vandalizem v parku postaja vedno večji problem	24

VARSTVO OKOLJA

Popišimo pregrade reke Reke!	25
Poročilo o zdravstveni ustreznosti pitne vode v letu 2022 na Vodovodnih sistemih Ilirska Bistrica, Knežak in Podstenjšek	26

SOCIALNO VARSTVO IN ZDRAVJE

Svojci stanovalcev doma poskrbeli za presenečenje na Medenovem hribu	29
Pestro študijsko leto 2022/2023	30
Marec – Mednarodni mesec ozaveščanja o raku prebavil	31

KULTURA

Slovenske videoumetnice v Italiji	33
Večer, posvečen opernemu pevcu Ferdinandu Radovanu	34

ŠOLSTVO IN ŠPORT

Utrip meseca februarja na OŠ Dragotina Ketteja	36
Informativni dan 2023	40

RAZVEDRILO

Nagradna križanka Bistriških odmevov	44
--------------------------------------	----

Vaše prispevke za novo številko ali geslo nagradne križanke pričakujemo najpozneje do 23. marca 2023 na elektronski naslov: odmevi@ilirska-bistrica.si.

Bistriški odmevi – glasilo Občine Ilirska Bistrica

Izdajatelj: Občina Ilirska Bistrica, Bazoviška cesta 14, 6250 Ilirska Bistrica | **Odgovorna urednica:** Tjaša Kaluža | **Uredniški odbor:** Boštjan Primc, Maja Uljan, Milivoj Kaluža, Tadej Primc, Kaja Prosen, Mia Valenčič, Petar Bacio | **Sedež uredništva:** Bazoviška cesta 14, 6250 Ilirska Bistrica | **E-naslov:** odmevi@ilirska-bistrica.si | **Lektoriranje:** Tamara Rojc razen oglasnih vsebin | **Oblikovanje:** Ida Demšar, Design Demšar d.o.o. | **Grafična priprava in tisk:** PRESENT d.o.o., Dolenska cesta 43, 1000 Ljubljana | **Naklada:** 5300 izvodov | **ISSN** 2536-2917 | Glasilo brezplačno prejmejo vsa gospodinjstva v občini Ilirska Bistrica. | Uredništvo si pridružuje pravico krajšanja prispevkov in spremembe naslovov. Avtorica nepodpisanih člankov je odgovorna urednica. Prispevkov ne honoriramo. | **Fotografije:** Občina Ilirska Bistrica, Kristina Šlosar, Ivanka Bratovič, Nevenka Šajn, Andreja Kranjec, Mojca Grk, Tjaša Kaluža, arhiv Danijela Ceka, Stanislav Zver, KD Hrušica, TIC Ilirska Bistrica, arhiv Denisa Puglja, arhiv PP Ilirska Bistrica, arhiv PU Koper, DUŽO, KMS, GŠ Ilirska Bistrica, OŠ DK, Gimnazija Ilirska Bistrica. | **Fotografija na naslovnici:** Kristina Šlosar, TIC Ilirska Bistrica

POKLON ILIRSKOBISTRIŠKI KULTURI

Letošnja proslava je postregla z odličnim nagovorom slavnostne govornice in domače pesnice Tadeje Logar Surina, ki je predstavila pomen kulture za slovenstvo. Občina Ilirska Bistrica v letošnjem letu namenja več denarja za razvoj domače umetnosti in ustvarjalnosti, obetajo se novi dogodki, v prihodnosti pa tudi nova kulturna ustanova. Slovesni večer so popestrili uspešen godalni trio, vokalni zasedbi in dijakinje gimnazije z videoprispevkom.

»Slep je, kdor se s petjam vkvarja, Kranjec moj mu osle kaže; pevcu vedno sreča laže, on živi, umrje brez dnarja.« Tako je pela Prešernova Glosa, a je v njenem nadaljevanju pesnik dodal tudi verz: »Vender peti on ne jenja.« Morda je torej v tem tišča korist kulture, ki jo tako vneto iščemo. Kultura ne jenja, ker ve, da mora biti. Naš habitat je – naš življenjski prostor,« je kulturo umestila slavnostna govornica, pesnica in profesorica slovenščine na domači gimnaziji Tadeja Logar Surina na osrednji občinski proslavi, ki se je na predvečer državnega praznika odvijala v Kettejevi dvorani Doma na Vidmu, in jo še odločnejše opredelila v nadaljevanju nastopa: »In kultura tega, kar mora, ne more uresničiti samo z glasovi umetnikov, kulturnikov. To, da je in da obstane, lahko uresničuje le preko nas vseh. Kdaj torej

dosežemo korist kulture? Ko otroku v roke potisnemo knjigo. Ko mu pokažemo, da je lahko zanimiva. Ko ga postavimo v vrste pevskega zbora. Ko ga iz leta v leto vozimo v glasbeno šolo. Ko smo pod odrom, ko je on na njem. Ko v mestu svoja vrata odpre mladinski klub. Ko zaživijo društva. Ko v mesto pride literat, slikar z razstavo, fotograf. Ko so na mestnem trgu koncerti. Ko so v dvorani predstave. Ko smo tam ljudje. Za to kulturnost – za pokončnost, etičnost, človečnost – se je treba truditi, učiti. Kultura je delo. Naše delo.«

ZGODOVINSKI PREGLED SLOVENSKE KULTURE

Skozi zgodovino slovenskega naroda sta bili prav kultura in umetnost del človeka, saj je vse od naselitve naših prednikov dalje ljudi tega prostora povezoval

jezik: »Z vzhoda so s seboj prinesli njegov zven, skozi čas predružačili besede, jih začeli tkati v ljudsko slovstvo. Že ta zgodnja, pretežno spontana, nešolana, preprosta ustvarjalna dejavnost je zanetila dolgoživo tradicijo ohranjanja sprva nezapisane slovenske besede iz stoletja v stoletje, iz roda v rod. V času reformacije je Trubar s somišljeniki prav vzpostavitev enotnega slovenskega knjižnega jezika videl kot najučinkovitejše orodje za širjenje resnic: opismeniti je pomenilo odpreti oči, omogočiti spoznavanje, opolnomočiti posameznika in skupnost.«

Umetnost preteklosti se je razvijala z verskimi vsebinami, v 18. stoletju pa z razsvetljenstvom pride v ospredje moč znanja, izobraževanja, umetnosti in kulture, saj so narodni buditelji vedno bolj





poudarjali, da smo Slovenci narod besede in ne meča. »Z veliko mero entuziazma in znanja sta pozneje k razvoju slovenskega jezika, literature in nenazadnje naše identitete pristopila France Prešeren in Matija Čop. Besedno umetnost sta skušala dvigniti na raven sočasne evropske ustvarjalne dejavnosti, da bi dokazala, da tudi slovenski jezik zmore. Preizkušala sta ga v najzahtevnejših oblikah pesnjenja, dovolila sta si dlje kot njuni predhodniki. Pri devnikih, kot so preprosti, skromni, majhni, sta želela zamenjati z oznakami, kot so sposobni, željni napredka, veliki,« je vpliv našega največjega poeta in njegovega mentorja na oblikovanje slovenske biti

izpostavila slovenistka in anglistka Tadeja Logar Surina.

19. in 20. stoletje nista bila prijazna do slovenstva, saj so se redčile slovenske besede, rušil se je oder slovenski umetnosti. Najpomembnejšo vlogo pa je naša kultura odigrala prav v letih, ko smo zapuščali bivšo skupno državo in sanjali o samostojni in suvereni državi: »Vedno je spregovorila, kričala je po ulicah, bobnela po revijah, opozarjala je, gladila je, novonastalo Republiko Slovenijo je pospremila v težko pričakovano samostojno prihodnost, bila je podstat političnemu in širše družbenemu vzpostavljanju slovenstva.«

Občina je za umetniško izražanje letos namenila več sredstev, več bo prireditev, obeta se kulturna ustanova.

»V okviru občinske kulturne politike bomo našim krajem in ljudem vrnili možnosti za bogato kulturno snovanje, zato smo že v proračunu za tekoče leto bistveno povečali sredstva za ljubiteljsko kulturo in tudi za posamezne kulturne dogodke v občini. Domovi, dvorane še tako lepo prenovljene, so prazne in puste, če v njih ni ljudi, če ljudje nimamo možnosti kulturnega sodelovanja, zato si želimo in bomo podprli ustvarjalnost in razvoj naših številnih talentov,« je kreativno preživljanje pro-





stega časa, ki poživilja duha, za občanke in občane poudaril bistriški župan dr. Gregor Kovačič.

V času kovida so se ljudje pričeli zavedati, kako dragocena sta druženje in doživljanje na kulturnih dogodkih, koncertih, razstavah, predavanjih, ki jih ni bilo. A k sreči je izolacija pripomogla, da smo pogosteje posegali po knjigah ali potrebo po kulturi zadovoljevali s pomočjo spleta in medijev, ki so kulturni svet v domove pripeljali na virtualen način. Zdaj se še z večjim veseljem polnijo galerije, knjižnice in dvorane.

»Ustvarjanje je svojevrstna oblika izpolnitve in pot k sreči ter notranjemu miru posameznika in posameznice. Poskrbeli bomo tudi za kakšno novo prireditev in kulturno ustanovo. Naš kulturni prostor bomo odprli najvidnejšim kulturnim ustvarjalcem in ustvarjalkam iz domačih krajev in tudi iz širšega prostora. Želimo si več kulture. Želimo si živahnega ustvarjalnega vrenja in kipenja,« je župan dr. Kovačič napovedal nove vsebine v umetniški sferi domačega kraja.

Na Ilirskobistriškem pa se kulturi in umetnosti poklonimo z mesecem kulture, katerega začetek tradicionalno obeležimo 19. januarja, ko se je pred skoraj 150 leti na Premu rodil naš veliki poet Dragotin Kette. Osrednja prireditev ob kulturnem prazniku, ki predstavlja vrhunec dogodkov tega meseca, pa je postregla z izjemno bogatim prepletom



vsebin. Večdisciplinarno umetniško izražanje so prikazale dijakinje Gimnazije Ilirska Bistrica Tea Felicjan, Živa Iskra, Lea Kovačič in Valentina Mavrič. Ubrano zborovsko petje sta pričarala Ženska pevska skupina Kalina in Moški pevski zbor Dragotin Kette, ki ju vodi akademska glasbenica, učiteljica solo petja na bistriški glasbeni šoli in prva ženska na čelu slovenskih zborov Janja Konestabo. Poklon bistriški kulturi se je zaključil z nastopom treh večkratnih nagrajencev državnih in mednarodnih tekmovanj, solistov in komornih glasbenikov, ki igrajo v slovenskih in avstrijskih orkestrih ter študirajo na Univerzi za glasbo in uprizoritvene umetnosti v Gradcu. V družbi domače perspektivne violinistke Tjaše Klanac iz Zarečja sta nastopila violinistka Ana Verdinek in ukrajinski umetnik Serhii Zhuravlov na violi. Slovesnost je povezoval Gregor Budal. Večer kulture se je sklenil z mislijo, naj ne bo praznovanje umetnosti omejeno zgolj na državni praznik ali mesec kulture, temveč se je potrebno prepustiti njenim blagodejnim vplivom čim pogosteje. ●

Foto: Foto atelje Maraž

TRI DESETLETJA ORGANIZIRANE ŠKOROMATIJE V HRUŠICI

V letošnjem letu mineva spoštovanja vrednih 683 let od prve pisne omembe škoromatije in 30 let organiziranega ohranjanja škoromatije, ki je od leta 2012 vpisana v register nesnovne kulturne dediščine, zato so v Vaškem domu Hrušica pripravili slovesnost ob tem častitljivem jubileju.

»Ponosni smo na to, da smo ta običaj ohranili v izvirni obliki. Čeprav se morda komu zdi preskromen, je naša velika prednost v tem, da so škoromati ostali škoromati in da nismo postali turistična atrakcija, turistična destinacija ali kot bi rekli na televiziji, turistični in destinacijski produkt. Ko smo se Hruščani, Podgrajci, Javorci in škoromati iz Ritomeč vpisali v register nesnovne kulturne dediščine, smo dokazali, da se znamo pogovarjati in sodelovati. Želimo si vpisa na Unescov seznam nesnovne dediščine,« je dolgoletno tra-

dicijo škoromatije in pomembnost sodelovanja bližnjih vasi izpostavil Danijel Cek, predsednik Kulturnega društva Hrušica.

»Da bi škoromatija v Hrušici zamrla, se ni treba bati,« meni predsednik sveta Krajevne skupnosti Hrušica Franc Poropat - Šime, ki je pred 30 leti ljudi formalno pozivala k škoromatenju, dve leti pozneje pa je organizacijo tega pustnega običaja prevzelo Kulturno društvo Hrušica.

»Pomembno je, da se tradicija ohranja in da celotna skupnost živi s to dedišči-

no,« meni tudi Adela Pukl – kustosiinja za duhovno kulturo Slovenskega etnografskega muzeja, ki je že davnega leta 1962 odkupil prve štiri like, leta 2019 pa še pet novih pustnih likov slikovitih mask, ki so se ohranile le v nekaj vaseh na južnem robu Brkinov.



Škoromati so tu od zmeraj in za zmeraj!

Nemogoče je določiti, kdaj in kako so se razvile maske škorumatov, čeprav prva pisna omemba teh likov sega v leto 683. Maske škorumatov vsebujejo poganske prvine, ki so se jim pridružili vojaški, lovski, kmečki in drugi elementi, da bi danes dobili maske, ki jih poznamo pod imenom škorumati. Z izvorom mask se že stoletja ukvarjajo etnologi, ki so tudi najbolj zaslužni za preporod škorumatov v zgodnjih 60. letih prejšnjega stoletja, ko so v Hrušici preučevali njihov izvor.

Leta 1965 so se hruškiški škorumati prvič odločili predstaviti izven domačih krajev v oddaljenem Ptujju. »Pust je od zmeraj in za zmeraj. Vsi v vasi smo delali po svojih močeh. Priprave so bile tudi priložnost za druženje, mrzli zimski večeri so nas napolnili s posebnim ponosom, da smo se prav v Hrušici odtrgali za en pust od Brkinov in se odpravili na ptujski karneval kot prva pustna skupina iz Primorske, zato se ne čudimo zapisu etnologov, ki so ugotovili, da je Hrušica zibelka škorumatije,« se obiska največjega karnevala na Slovenskem spominja učiteljica Vera Muha, ki je kot edina ženska imela ta privilegij, da je spremljala strogo moško skupino škoro-



matov, ki v svoje vrste ne sprejemajo žensk.

Po edini ohranjeni leseni maski iz Hrušice, ki so jo hranili v Inštitutu za slovensko narodopisje, so izdelali trikrat po štiri kopije originalne maske pri pokojnem mizarju Mitji Bolčiču v Klancu, nato sta izdelavo lesenih obličij prevzela dva domača mojstra in danes se najde skoraj v vsaki hiši. Škoromati so leta 1999 dočakali svojo poštno znamko in se predstavili v propagandni reviji vlade za mednarodno skupnost *Slovenia Weekly*.

Maska škorumatov je v sklopu razstave dr. Janeza Bogataja *Mojstrovine Slovenije* gostovala na Dunaju, v To-

kiu in Los Angelesu. Škoromati so gostovali v različnih evropskih mestih, najbolj pa so ponosni na udeležbo na največji karnevalski povorki v Evropi v nemškem Stuttgartu, kjer se je 330.000 obiskovalcem predstavilo 50 skupin z več kot 5000 maskami.

»To neprecenljivo bogastvo kulturne dediščine najstarejšega pustnega lika na Slovenskem si zasluži poseben prostor v domačem okolju, ki bi nudil možnost negovanja in ohranjanja dediščine za bodoče generacije in kulture željne obiskovalce,« je neprecenljivo dediščino domače pustne skupine izpostavil tudi ilirskobistriški podžupan Boštjan Kerma. ●



OBVESTILO O NAMERI PODPISA TRIPARTITNE POGODBE ZA ČISTO BISTRIŠKO OKOLJE

Investitor Lesonit, d. o. o., je v upravnem postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja (OVD) za obratovanje naprave za proizvodnjo vlaknenih plošč s proizvodno zmogljivostjo 725 kubičnih metrov na dan. Ministrstvo za okolje in prostor je 13. junija 2022 Občini Ilirska Bistrica z odločbo in s sklepom priznalo status stranskega udeleženca v postopku izdaje OVD za obratovanje naprave, ki lahko povzroča onesnaževanje večjega obsega.

Občina se je aktivno vključila v postopek pridobivanja OVD in svoja stališča ob javni razgrnitvi investitorjevega gradiva posredovala na pristojno ministr-

stvo. Pripombe so predvsem s področja emisij hrupa in emisij snovi v zrak, ki vplivajo na kvaliteto bivanja občanov in občanov na ožjem in širšem vplivnem območju delovanja tovarne.

Bistriška občina se skupaj z Eko Bistric – društvom za čisto okolje bistriške kotline – dogovarja o nameri podpisa tripartitne pogodbe s predstavniki podjetja Lesonit glede izpolnjevanja zahtev v sklopu postopka OVD. S tem namenom že pripravljamo nabor zahtev, določitev protokolov in načrtov monitoringa, ki bi ga nadzorovale strokovne institucije in civilna družba, pa tudi potek komunikacije med vodstvom tovarne, občankami

in občani ter občino. Namen pogodbe, ki bi vse to vključevala, je pravno zaščititi interes občanov in občanov na področju pravice do zdravega življenjskega okolja v vplivnem območju tovarne.

K zasnovi vsebine pogodbe želimo vključiti vso zainteresirano javnost, zato vas pozivamo, da sledite občinski spletni strani zavihek Občinska uprava, poglavje Okolje, kjer bomo v kratkem objavili izhodiščne zahteve za izdelavo osnutka tovrstne pogodbe.

Naprašamo vas, da svoje predloge podate na sedež občine z navadno ali elektronsko pošto do konca marca. ●

S »TIC ILIRSKA BISTRICA« O RAZVOJU TURISTIČNE PONUDBE



ILIRSKA
BISTRICA

TOREK, 14. 3. 2023

17.00 – 18.30: Kako do finančnih sredstev iz EU skladov?

(Boštjan Jerman, Samurai)

18.30 – 20.00: Športni turizem in trajnost

(Miha Lesjak, Univerza na Primorskem,
Fakulteta za turistične študije – Turistica)

ČETRTEK, 16. 3. 2023

17.00 – 18.30: Turizem in kulturna dediščina

(Pia Peršič, Javni zavod za turizem Novo Mesto)

**18.30 – 20.30: Okrogla miza: O povezovanju in sodelovanju
na področju turizma v regiji**

(moderatorica Marjana Grčman, TV-oddaja Na lepše)

Lokacija: TIC Ilirska Bistrica

Prijave sprejemamo na: info@tic-ilbistrice.si.

OBVESTILO

Občina Ilirska Bistrica obvešča, da so na spletni strani občine objavljeni naslednji razpisi:

- Javni razpis za zbiranje predlogov za sofinanciranje programov ljubiteljske kulturne dejavnosti,
- Javni razpis za zbiranje predlogov za sofinanciranje humanitarnih programov,
- Javni razpis za zbiranje predlogov za sofinanciranje programov športa,
- Javni razpis za podelitev priznanj in
- Poziv za vpis v programe predšolske vzgoje.

Vabljeni, da si jih preberete!

»DRUŠTVO LJUBITELJEV ŽELEZNIC ILIRSKA BISTRICA« JE OB ČASTITLJIVI OBLETNICI PRIPRAVILO RAZSTAVO V ČAST STANETU KUMARJU

Ob 150. obletnici prihoda prvega vlaka v Ilirsko Bistrico so ljubitelji železnic v Knjižnici Makse Samsa na prvi četrtek v februarju pripravili razstavo v spomin na umetnika in častilca železne ceste Staneta Kumarja, ki je nekaj let deloval tudi v Trnovem.

Likovni umetnik, pedagog in ljubitelj železnic Stane Kumar je med letoma 1947 in 1950 živel v zgradbi železniške postaje v Ilirski Bistrici in poučeval v nižji gimnaziji v Trnovem. Kumarjevo življenje in delo je tesno povezano z Ilirsko Bistrico, saj je ustvaril kar nekaj svojih del z ilirskobistriško tematiko, v njegovem umetniškem ustvarjanju pa je pomembno mesto zavzemala železnica. Vzpostavil je dolgoletne tesne prijateljske in družinske odnose z Ilirskobistričani, bil pa je tudi učitelj in vzornik našim slikarjem, in sicer Stanki Kranjec, Jožetu Koprivi, Jožetu Šajnu, Milojki Ličan Nanut in ostalim. Iz njegovega pisma bistriškemu prijatelju (V. Deklevi) iz leta 1972 je razvidno, da je želel v Ilirski Bistrici razstaviti svoje slike z ilirskobistriško tematiko, a se mu želja iz neznanih razlogov ni izpolnila.

Med bivanjem na Ilirskobistriškem je zapustil kar nekaj slikarskih mojstrov in sicer obnovo Zadružnega doma v Trnovem, pogled iz

Samostana sester DND, risbo v spomin-ski knjigi učenke Laure Štemberger, gradnjo restavracije Soča in progo Št. Peter na Krasu-Reka. Stane Kumar pa ni bil le mojster slike temveč tudi pisane besede, saj je bil dopisnik za časopis Tovariš, za katerega je pripravil zapis in risbe trnovske tovarne lesenitnih plošč Falersa ter zapis o Premogovniku Ilirska Bistrica.

»Pred kakimi 20 leti me je poklicala Alenka Medoh Zupan, kustosinja v železniškem muzeju, ki je poizvedovala za deli Staneta Kumarja, saj je želela pripraviti razstavo njegovih del. Ko je prišla v Ilirsko Bistrico, smo z Vojkom Čeligojem odkrili kar nekaj njegovih stvaritev in Ilirskobistričani smo si omenjeno razstavo v prestolnici tudi ogledali,« je v svojem zapisu izdal Dimitrij Grlj, nekdanji Kumarjev učenec na nižji gimnaziji. Kot je zbranim zagotovil bivši ravnatelj železniškega muzeja Mladen Bogič, ki jim je predstavil zanimivosti iz Kumarjevega življenja, so se umetniku poklonili posthumno, ko so njegov opus predstavili v monografiji Železniškega

muzeja Slovenskih železnic. V zahvalo za njegovo delovanje v teh krajih pa mu bodo v DLŽ postavili spominsko ploščo na stavbo Železniške postaje Trnovo – Ilirska Bistrica, kjer je bival tri leta svojega življenja.

OBELEŽITEV VIŠOKEGA JUBILEJA ŽELEZNE CESTE NA ILIRSKOBISTRIŠKEM

Že za časa Avstro-Ogrske je 25. junija 1873 prvič zapeljal vlak od Pivke do Reke. Že pred tem je bila v letih od 1841 do 1857 zgrajena južna železnica Dunaj-Trst. To je bila prva železniška proga na ozemlju današnje Slovenije in še danes pomeni hrbtenico slovenskega železniškega prometa. Za vleko vagonov so sprva uporabljali parne lokomotive, ki jih je poganjala para (voda in premog). Pozneje pa sta se razvili še dizelvleka in elektrovleka na električni pogon. Po prvi svetovni vojni so naši kraji pripadli Italijanom, ki so proge elektrificirali. Uradna otvoritev elektrificirane železniške proge od Trsta do Postojne in Reke je bila 4. novembra 1936, celoten odsek elektrificirane železniške proge med Postojno in Ljubljano pa je bil slovesno odprt šele 28. novembra 1962.

Ob visokem jubileju v DLŽ načrtujejo dopolnitev Muzejskega parka Breda, objave v medijih, osnovnošolske razpise za pisne in likovne izdelke na temo železnic, likovno društvo Franceta Pavlovca bo organiziralo likovno kolonijo na temo železnic, izdelan bo igrani dokumentarni film o zgodovini omenjene proge, osnovne šole bodo organizirale posebno proslavo v čast jubileju, načrtuje pa se tudi osrednja proslava pomembnega jubileja v juniju. ●



Proga Št. Peter na Krasu - Reka, 1873 (ilustracija)

26. PUSTNA POVORKA »PUST JE PRŠU 2023« JE BILA REKORDNA

Na povorki je sodelovalo kar 25 skupin s 1400 nastopajočimi. Sodelovale so lokalne, domače in tuje pustne skupine. Rekordno je bilo tudi število obiskovalcev.

Samo dan po dnevu kulture je v Ilirski Bistrici zavel drugačen veter. Pust in z njim povezani dogodki ter norčije so prišli med nas. Desetdnevno pustno dogajanje je bilo barvito in pestro.

V četrtek, 9. 2. 2023, je bil v sodelovanju s Turistično zajednico Matulji organiziran poseben čezmejni dogodek na **Festivalu pustne hrane na Bregih**. TIC Ilirska Bistrica je sodeloval na dogodku, ki je bil namenjen povezovanju pustne gastronomije z obeh strani meje in ohranjanju tradicije v času pusta. Sodelovali so skoromati iz Podgrada, pustno gastronomijo pa je predstavila Turistična kmetija Ivankotovi s Prema. Sledil je

kulinarični pustni vikend, s katerim je TIC Ilirska Bistrica želel nadgraditi kulinarično ponudbo našega območja. Posebno pustno ponudbo je pripravilo 6 domačih gostinskih ponudnikov, ki so skupno kulinarično promocijo podprli in si želijo naprej razvijati tematska gastronomska doživetja.

V četrtek, 16. 2. 2023, je prišlo do **predaje občinske oblasti**. Pustno oblast in mestni ključ so prejeli Hrušiški skoromati, ki letos obeležujejo 30 let organiziranja ohranjanja in negovanja staro-

danjih pustnih mask. Župan dr. Gregor Kovačič jim je ob predaji mestnega ključa zaželel uspešno delo. Na otvoritvi so se predstavile tudi druge pustne skupine, ki so predstavile svoje maske, glasbo in pustne običaje. Dogodek se je pričel



s folklorno skupino Gradina, ki deluje že 20 let in nastopa na raznih kulturnih prireditvah po Notranjski, Primorski in v zamejstvu. Člani skupine se predstavljajo s plesi bistrškega, tržaškega in istrskega področja. Na prireditvi so bili oblečeni v pustne kostume, ki ponazarjajo ples v Sokolskem domu leta 1924, zaplesali pa so bistrške pustne ples.

V soboto, 18. 2. 2023, so se lahko otroci in otroci po duši od 16. ure dalje zabavali in ustvarjali na **otroškem pustnem rajanju** v parku Nade Žagar. Pustovanje za najmlajše je bilo dobro obiskano in otroci so se zabavali vse do večera. Izbrali in nagradili so najbolj izvirno družinsko pustno masko. Za večerno vzdušje sta poskrbela ansambla Akordi in Direkt, ki sta od 21. ure naprej pod šotorom v parku zabavala staro in mlado.

Najpomembnejši in največji dogodek po številu sodelujočih in rekordnem številu obiskovalcev pa je bila **nedeljska 26. tradicionalna povorka Pust je pršu 2023**. Na povorki je sodelovalo kar 25 skupin s 1400 sodelujočimi. Sodelovale so lokalne, domače in tuje gostujoče pustne skupine. Poleg Hrušičkih in Podgrajskih škoromatomov smo lahko občudovali tudi Vrbišče šjme, šjme iz Vrbovega, Topolške šjme in Pregarske šjme. V goste so prišli Pustarji iz Grgarskih ravn in Čičski, Brgujski in Munski zvončaji iz sosednje Hrvaške. Poleg etnolo-



ških mask so na povorki sodelovale tudi novodobne maske. Letošnja povorka je bila prava paša za oči, saj so skupine s svojim izgledom in dogajanjem v mimohodu uprizorile pravi spektakel. Pustna skupina iz Jelšan je zelo nazorno prikazala življenje na meji. Pustne skupine z Bača, Dolnjega Zemona, iz Kočanije in »Doline ljubavi« (Novokračine, Sušak) so kot pustne skupine zopet pokazale, da je v slogi moč. Dan se je zaključil z zabavo v šotoru, kjer je igral ansambel Osminka, poskrbljeno pa je bilo tudi za ponudbo hrane in pijače.

Povezovanje lokalnih skupnosti je tudi eden od pozitivnih učinkov na področju kulture, družbe, turizma in drugih področij, ki jih tako ali drugače zaznamuje leta pust in pustno obdobje. Z velikimi pričakovanji se veselimo pusta 2024 in še večjega, barvitejšega in norčavega dogajanja po ulicah Ilirske Bistrice.

PREDSTAVITEV SKUPIN V PUSTNI POVORKI

Mažoretke Povir (KD Franc Žiberna Povir)

Mažoretke v znanih rdeče-belih uniformah in belih škornjih so svoj prvi nastop opravile pred točno 31 leti na pustni povorki na Opčinah. V njihovih vrstah je do sedaj korakalo okrog 300 deklet. Trenutno jih v petih starostnih skupinah aktivno pleše 50.

Pihalni orkester Ilirska Bistrica

Peta generacija bistrških godbenikov je zrasla v klopih bistrške glasbene šole in začela delovati oktobra leta 1996. Letos bodo tako obeležili 25. obletnico prvega javnega nastopa novega orkestra. V svojem repertoarju imajo številne sodobne skladbe, pisane prav za pihalne orkestre in glasbo velikih glasbenih mojstrov.



Hruški škoromati

Škoromati iz Hrušice, ki so vpisani v register nesnovne kulturne dediščine, so v minulih treh desetletjih aktivnega in prodornega delovanja ponesli glas škoromatorov po državi in daleč po svetu ter veljajo za eno od najbolj prepoznavnih mask. Sodelovali so že na domačih in tujih karnevalih, njihove maske pa stojijo v muzejih v Sloveniji in tujini.

Eskimi spod Snežnika (Športno društvo BAS šport Ilirska Bistrica)

Zaradi posledic globalnega segrevanja je življenje številnih prebivalcev severnega tečaja ogroženo. Vedno višje temperature na Zemlji topijo led, ki varuje

naselja pred nevihtami na oceanu. Naše pleme eskimov se je zato odpravilo v deželo naših prednikov – snežniško pogorje – kjer so navezali stike s številnimi domačini, ki so jih povabili na bistrški karneval.

Pregarske šjme

Tradicija pustovanja je še iz časov pred vojno in ni nikoli zamrla, leta 2001 pa se je skupina formirala znotraj Kulturno-turističnega društva Pregarje. V preteklosti so pustno skupino sestavljali samo moški (sedaj to velja le še za poberijo po vasi), v sodobnem času pa so se pustni skupini pridružile še ženske in otroci.

Škoromati Podgrad

Leta 2015 se je skupina vpisala v Register žive kulturne dediščine Slovenije. To jim je v posebno čast, saj so s tem pridobili na veljavi in priznanju truda pri ohranjanju starih običajev. Skupina pustnih mask je obiskala italijanske (Sarnigheo Sardinija, Tricarico) in švicarske karnevale.

Šjme Topolc

Pustni liki predstavljajo stare običaje, ki so bili včasih na Topolcu. Najprepoznavnejši lik skupine je krvavo stegno oz. topolški hudič, ki straši in lovi otroke okoli skupine, spremljajo pa ga »ta beli«. V skupini je povodni mož z Urško, muzikanti, dekleta in kmečke žene, zastavonoša, gozdar, pilar, ribič, poštar, mlinar in tudi kakšen pijanec se najde.

Vrbovske šjme (KD Šjme iz Vrbovega)

Kulturno društvo Šjme že 24. leto organizirano nastopa na pustovanjih doma in v tujini, ohranjajo pa staro pustno izročilo izdelave likov in etnoloških navad. Še posebej pomembne so izvirno izdelane maske iz usnja in naravnih materialov, ki predstavljajo različne like iz vaše preteklosti. V skupini nastopa približno 40 »šjm«. Vsaka ima svoj pomen in nalogo.



Stickmani iz Doma upokojenцев Postojna

Sodelavke in sodelavci Doma upokojenцев Postojna so se letos prvič pridružili pustni povorki. Zbralo se jih je kar 25. Njihovi stickmani (zelo preprosta risba osebe ali živali, sestavljena iz različnih linij, pik in krivulj) so predstavljali ljudi v različnih življenjskih obdobjih, vsem pa je bilo skupno, da imajo radi glasbo in ples, zato so ves čas migali po ritmičnem DJ Marshmellova.

Etnografsko društvo koranti Hajdina



Na območju Hajdine je maska koranta prisotna že iz časov naših babic in dedkov. Leta 1998 so vaški fantje ustanovili skupino korantov, ki se uvršča pod sekcijo KPD Stane Petrovič Hajdina in uspešno deluje ter promovira občino Hajdina po Sloveniji, Hrvaški, Avstriji, Švici in Srbiji. Močna vez se je v času obstoja stkala s Turističnim društvom Dobova, s katerim letos obeležujejo že 15 let sodelovanja in medsebojnega delovanja.

Jušane – življenje na meji

Kakšno je življenje na meji, je predstavila skupina pustnih mask iz Jelšan. Že od prazgodovine živijo na turbulentni lokaciji, saj so že stari Rimljani, Frankopani, Turki, Italijani, Nemci, partizani, domobranci in teritorialci tu merili svojo moč. Zdajšnji prebivalci se srečujejo



z dolgimi kolonami turistov, skupinami beguncev, vojaškimi enotami in Hrvati, ki hodijo po »špežo«. Gre za vas, ki se ne more primerjati z drugimi, saj so tudi najboljše varovana vas v Sloveniji.

Vikingi z Dolnjega Zemona (Kulturno društvo Grad Dolnji Zemon)

Lanskoletna suša je zdesetkala pridelek vikinških poljedelcev, reka Reka pa tudi ni več primerna za ribolov, zato so zemonski vikingi primorani dobrine iskati drugod. Nabrusili so meče, si nadeli ščite in se podali na roparske pohode po bistrski dolini, da bi priskrbeli dovolj dobrin svojim prebivalcem. Imajo dobro izurjeno konjenico, najboljše ladje in neutrudljive veslače, ki bojevnike pripeljejo v še tako oddaljeno deželo.

»Bez granice« (Pasjak)

Pet let je minilo, odkar smo na bistrškem karnevalu zadnjič videli pustno skupino »Mačkare« iz Pasjaka. Letos so gledalce ponovno razveselili s svojim prihodom, a to pot pod drugačnim imenom. Pustna skupina *Bez granice* se je predstavila s Koktelsi in Fun clubom. Njihov moto za letošnji pust se je glasil: »Naj se zabava prične!«

Pustarji (Grgarske ravne – Bate)

Iz krajevne skupnosti Grgarske Ravne – vasi Bate v bližini Nove Gorice – so prišli pustarji. Liki so oblečeni v pustarsko

obleko, na glavi nosijo pustarski klobuk, okoli pasu imajo glasne zvonce. Obraz imajo namazan z ogljem ali črno kremo, v rokah držijo lesene zložljive klešče. Z glasnimi zvonci odganjajo zimo, s kleščami lovijo otroke in dekleta. Pustarjeva oprema prehaja iz roda v rod tako kot samo pustno izročilo.

Mad Max II (Kočanija)

Pustna skupina iz »Kočanije« je predstavila vrnitev norega Maksa. Nadaljuje se borba za nafto, vodo in predvsem oblast.

»Čičski zgončari« (Pusno društvo Čičski zgončari)

Na skrajnem severu Istre v Čičariji se veliko dogaja. Čiči s svojim zvonjenjem





odganjajo zimo in z njo vse zle sile ter kličejo pomlad. Vso pot jih spremljajo njihove deklince v »kamižolah«. Gre za stare narodne noše, vse ročno izdelane, ki so družinska dragocenost in se prenašajo iz roda v rod.

Kosjski planinci (KŠD Koseze)

Iz Koseze je prišla skupina navihanih planincev, ki so družno peli: *»V Kosezah sončece sije, v Kosezah lepo nam je. Mi pohodniki smo, ki radi planinarimo z mlak na hrib do prelepe naše Kosjske koče, kjer delamo, kar se nam ljubi in zahoče. Tam malo Kosjske vode si nalijemo in na poti do stolpa jo do dna vedno izpijemo. Kosjski stolp na hribu stoji, vabljeni k njemu ste tudi vi. Sprehodite se do lepih Kosez, tukaj dobri ljudje smo poprek in počez.«*

Vampirji iz Doline ljubavi

Iz prelepe, s soncem obsijane in svetovno znane »Doline ljubavi« so na pustno povorko prišli posebni bledolični, rdečeoki in ostrozobi vampirji, ki naj bi se po legendi najraje nasitili z obilico krvi. Pri novokrajških bitjih še zdaleč ni bilo tako. Raje kot kri ... pojedjo, kar na Dugih njivah pridelajo si. Njihovo zelje, fižol in krompir poznajo po svetu prav vsi, ki so prešli maloobmejni prehod.

»Munski zvončari« (Pustno društvo Mune)

Tradicija Munskih zvončarjev sega v 16. stoletje. Pustno skupino sestavljajo zvončarji v parih. Munski zvončarji so oblečeni v bele hlače, mornarske majice, vojaške škornje, v rokah pa držijo rog. Imajo krzno in tri zvonove. Na glavi nosijo klobuk z raznobarnimi pasovi s tremi rožami in dvema pahljačama na vrhu. Ženske so oblečene v narodne munske noše, »kapo« je glava celotne skupine, v skupini pa srečamo še nosil-

ce barilice, zastavonoše in spremljevalce mladeničev.

Vrbišče šjme (KTD Vrbišče šjme Vrbica)

Najstarejša fotografija, ki priča o pustnih običajih v Vrbici, sega v leto 1935, ko so se Vrbičani našemljeni slikali pri gasilskem domu v Ilirski Bistrici. Ustno izročilo pravi, da je običaj še starejši. Šjme v Vrbici se delijo na »črne« in »bele«. Vsi skupaj predstavljajo veliko družino »ta starega« in »ta stare«, ki sta tudi oče in mati vseh v skupini. Osrednja lika





sta nedvomno »beu« in »črn louc«, ki spadata med najstarejše ohranjene maske na Slovenskem.

Meksikanci z »beuga kamna« (Bač, Knežak, Zagorje, Koritnice)

Letos se je pod skupno masko združil cel »beu kamn«. Vaščani Knežaka, Koritnic, Zagorja in Bača so se povezali in v Ilirsko Bistrico pripeljali dva avtobusa mladih in starih Meksikancev. Mafijo so doma pustili, le policaje so za varnost vzeli s seboj. Zaigrali so vam mariachi, Meksikanke so zraven malo zaplesale in vsi skupaj so si za zdravje grlo s tekilo izprali.

»Brgujski zvončari i mačkare« (Veli Brgud)

Najstarejši ohranjeni zapis Brgujskih zvončarjev predstavlja fotografija, ki je bila posneta leta 1921 na Mučičih. Brgujski zvončarji izstopajo s svojimi oblačili, gibanjem in številčnostjo. Zvončarji

nosijo bele hlače z rdečo črto ob strani, oblečeni so v karirasto srajco in obuti v vojaške škornje. Klobuk jim krasijo rože iz krep papirja, ogrnjeni so v ovčje kože, čeznje pa nosijo rute s cvetličnim vzorcem. Trije zvonci so povezani okrog pasu, v rokah pa nosijo »baltu« – leseno palico različnih oblik, s katero mahajo med hojo in plesom kola.

Kmetija Šmihelske doline (Šmihel, Narin)

Predstavljali so tradicionalno južnoprimorsko kmetijo, njeno opremo in značaj primorskega kmeta. Niso manjkali velikanski traktor, ki se ga ne bi branili niti v prekmurski ravnici, krava in sadilec krompirja.

Ambulanta za neopredeljene (Kal pri Pivki)

Pustna skupina s Kala je poskušala prehiteti vlado in sama postaviti novo

zdravstveno reformo, v kateri ne bi bilo neopredeljenih in zapostavljenih pacientov. Ker so zdravstvene razmere v državi katastrofalne, so Kalani odprli svojo ambulanto »Ambulanta za neopredeljene Kal«, kjer ni čakalnih vrst in slabe volje. Ker pa so zdravniki in medicinske sestre zaradi preobilice dela izčrpani in lačni, imajo s seboj tudi oštarijo. Za tiste neučakane je na voljo tudi samoplačniška ambulanta, ki deluje pod sloganom »Več daš, več imaš«.

Plesna šola Snežnik 2023 (Slovensko kulturno društvo Snežnik, Lovran)

Kot zadnja je nastopila skupina Plesna šola Snežnik 2023 Slovenskega kulturnega društva Snežnik iz Lovrana, ki je posebej za pustno nedeljo organizirala ples, na katerem so lahko sodelovali vsi – prijatelji, znanci ali neznanci. Njihov moto je: »Pomembno je plesati, pa naj bo to podnevi ali ponoči.« ●

Tekst in foto: TIC Ilirska Bistrica



POL STOLETJA DELOVANJA ILIRSKOBISTRIŠKIH NUMIZMATIKOV

V petek, 3. februarja 2023, so v Pavlovčevi galeriji člani društva in številni podporniki slovesno obeležili častitljivo obletnico društva.

Prva zbiralca starih novcev na Bistriškem po članku iz časopisa *Snežnik* z naslovom *V Ilirski Bistrici imamo numizmatike* iz leta 1962 sta bila brivec s Placa Lojze Baša in oče zadnjega predsednika Primorskega numizmatičnega društva Ilirska Bistrica Toni Gombač iz Trnovega. Ko so se bistriški zbiralci starega denarja 28. januarja 1973 zbrali na ustanovnem občnem zboru v nekdanjem hotelu Turist, si zagotovo niso predstavljali, da se bo društvo tako lepo uveljavilo. Takrat so bila tovrstna društva samo v Ljubljani, Mariboru, Kranju in ker je bilo prvo takšno na Primorskem, so ga poimenovali Primorsko numizmatično društvo Ilirska Bistrica.

Najbolj strastni zbiralci Vojo Čeligoj, Lojze Baša, Franc Poklar, Toni Gombač, Tomo Mitič, Ivko Spetič in Mirko Ristovič so v svoje vrste v nekaj letih privabili člane iz bližnje in daljne okolice ter celo člane iz tujine. V nekaj letih je društvo štel preko 100 zbiralcev in je še naprej

hitro raslo. Društvena srečanja so potekala v Domu JNA in v tedanjem hotelu Turist. Na druženjih enkrat mesečno so menjavali in prodajali kovance, organizirane pa so bile tudi dražbene prodaje kovancev in razne razstave. Gostovali so takrat eminentni numizmatiki in strokovnjaki, kot so Aleksander Jeločnik, dr. Peter Kos, Branko Simčič, Rudi Likar in Albin Pogačnik. Člani društva so se redno udeleževali prodajnih srečanj po vsej Sloveniji, sodelovali pa so tudi z zbiralci celega območja takratne države Jugoslavije, ki so se velikokrat udeleževali naših društvenih srečanj.

Veliko domačih numizmatikov se je takrat ukvarjalo tudi z zbiranjem znamk – filatelijo. V Ilirski Bistrici je bilo namreč že leta 1950 kot tretje v Sloveniji ustanovljeno filatelistično društvo. Delovalo je le nekaj let, nato pa je večina članov pristopila u PND in pod mentorstvom Voja Čeligoja uspešno nadaljevala s svojim delovanjem v okviru filatelistične sekcije. Že v prvih letih delovanja je društvo zgledno sodelovalo z osrednjim Slovenskim Numizmatičnim društvom in Filatelistično zvezo iz Ljubljane.

V prvih 50 letih delovanja se je v društvu zvrstilo krepko preko 300 članov od vsepovsod. Člani so predvsem zbiralci denarja – numizmatiki, zbiralci znamk – filatelisti, zbiralci razglednic – kartofili in zbiralci poštne edicije, člani pa zbirajo tudi nabožne podobe, knjige, kemične svinčnike, stare predmete in dokumente ter celo pločevinke kokakole s celega sveta. Člani pa niso le zbiralci predmetov, temveč so tudi zelo opazni pričevalci zgodovinskih dogodkov v domačih krajih in zaslužnih



prednikov, ki so zaznamovali dogajanje v našem mestu in slovenskem prostoru v preteklosti. Člani PND so z društvenim delom in delovanjem na področju kulture, zgodovine, arheoloških raziskovanj, knjižnih izdaj, raznih razstav in predstavitev, s časopisnimi in spletnimi objavami v občini in širše pomembno prispevali k prepoznavnosti društva in občine Ilirska Bistrica.

Vsa leta je društvo zgledno sodelovalo z drugimi društvi in ustanovami v Ilirski Bistrici – Občino Ilirska Bistrica,



Knjižnico Makse Samsa, Društvom za krajevno zgodovino in kulturo Ilirska Bistrica, turističnim društvom, osnovnimi šolami, Kulturnim društvom Grad Dolnji Zemon, Glasbeno šolo Ilirska Bistrica, Gimnazijo Ilirska Bistrica in Društvom ljubiteljev železnic Ilirska Bistrica. Takratni predsednik Vojko Čeligoj je na Osnovni šoli Dragotina Ketteja v osemdesetih letih organiziral filatelistični krožek, ki je v nekaj letih za zbirateljstvo navdušil kar nekaj mladih. Navdušen zgodovinar, izjemen poznavalec prazgodovine, naših gradišč in starega Rima ter ljubiteljski arheolog Franc Poklar je obiskoval šolsko mladino in jo seznanjal z našo prazgodovino, članom pa jo je ponovno približal z vodenimi obiski gradišč.

PND je bilo v pol stoletja zelo aktivno, saj je ob raznih spominskih zgodovinskih dogodkih organiziralo več kot 100 raznih kulturnih prireditev, in sicer spominske razstave, prireditve ob društvenih izdajah in obletnicah pomembnih dogodkov, društvene poštne izdaje ter izdaje spominskih žigov, dopisnic, razglednic in spominskih kovancev. Filatelistična sekcija je izdala okoli 250 poštних žigov in dotiskov, okoli 150 spominskih dopisnic ali razglednic, 28 osebnih poštних znamk in 6 serij spominskih kovancev – žetonov različnih nominalnih vrednostih, bistriški tolar, beliče in fičnike. Posamezni kovanci in garniture so kovani v bronu, srebru, bakru in zlatu. V vseh letih je bilo izdanih 24 številčk društvenega glasila *Numizmatični list*. S spominskimi razstavami se v Knjižnici Makse Samsa redno spomnijo pomembnih obletnic slovenskega denarja – tolarja. V društvu so pripravili spominske razstave ob 10., 20. in 30. obletnici tolarja, obeležili pa so tudi 10. obletnico uvedbe evra ter izdajo slovenskih evrov leta 2017. Od leta 2015 so pripravili 4 letna srečanja z razstavo in predstavitevjo društva, ki so jo naslovili *Dan bistriške numizmatike*.

V društvu se je doslej zvrstilo 5 predsednikov. Leta 1973 je to vlogo prevzel Ivko Spetič, čez 4 leta ga je nasledil Jože



Bubnič, tretji mandat je leta 1981 sprejel Ivan Valenčič, leta 1985 pa je žezlo za kar 29 let prevzel Vojko Čeligoj. Zdajšnji predsednik Vili Gombač je predsestvanje društva prevzel leta 2014.

Društvo je za posebne zasluge v zbirateljstvu in društvenem delu podelilo tudi 3 nazive častni član PND Ilirska Bistrica. Prvi prejemnik naziva je bil leta 2009 Albin Pogačnik, ki je bil starosta slovenske numizmatike, največji poznavalec kovancev starega Rima in srednjega veka v Sloveniji, pisec več člankov in strokovnih knjig o denarju in prijatelj društva. Umrl je leta 2013, star 100 let.

Ob 40. obletnici društva leta 2013 je bil naziv častni član PND podeljen članoma Francu Poklarju in Vojku Čeligoju.

Franc Poklar je bil v društvu dejaven vseh 50 let, deloval pa je v različnih organih društva. Začetno ljubiteljsko zbirateljstvo je kmalu preraslo v raziskovanje časa Rimljanov v naših krajih in življenja na gradiščih v času železne in bronaste dobe v naši okolici. Bil je največji poznavalec rimskega denarja v društvu. Skoraj dvajset let je raziskoval prazgodovino naših gradišč, še posebej njemu ljuba Javorje na Dolnjem Zemonu, Sveto Katarino nad Jelšanami in Drago nad Trnovim. Nadgradil je raziskovanja o naših gradiščih, ki so jih izvedli ob koncu 19. in začetku 20. stoletja arheologi Alfons Mulner, Karel Moser, Jernej Pečnik, Simon Rutar in Alberto Puschi. Dognanja in ugotovitve raziskovanj je delil z arheološko stroko in za svoje delo leta 2001 dobil posebno priznanje arheološkega kabineta. O naši preteklosti je rad predaval mladini po šolah in jo večkrat vodil na ekskurzije po naših gradiščih. Ponovno nam je približal delovanje zemonskega župana in amaterskega arheologa Josipa Nadoslava Potepana, ki bi bil brez njega verjetno pozabljen. Veliko je objavljajl v občinskih glasilih in knjižnih izdajah društva za krajevno zgodovino. Umrl je star 101 leto januarja leta 2021.





Vojko Čeligoj je pobudnik in ustanovni član društva. Od samega začetka je glavni motor društva in ves čas prisoten v raznih organih društva ter 29 let njegov predsednik. Vojko Čeligoj je neumoren predsednik, učitelj, ravnatelj osnovne šole, organizator, urednik, novinar, zgodovinar, numizmatik, filatelista, kartofil, mentor numizmatikov, filatelista, zbiralec raznih dokumentov, kronist, častnikar, pisec neštetič člankov in objav v vseh možnih časopisih in revijah, pisec knjig in sourednik izdaj društva za krajevno zgodovino, fotograf kronist, strasten planinec, politik, član Državnega zbora RS, urednik spletnega kotička Kamra, z društvom in Pošto Slovenije pa je izdal čez 200 poštnih žigov, 150 dopisnic in razglednic, 24 osebnih poštnih znamk. Zaradi njegovega obsežnega opusa ga bo letos društvo tudi predlagalo za naziv častnega občana občine Ilirska Bistrica.

V zadnjem desetletju društvenega ustvarjanja je bilo s Pošto Slovenije izdanih okoli 20 osebnih znamk, nekaj poštnih žigov in razglednic, luč sveta pa so ugledala društvena kovanja bistriških beličev in fičnikov, ki so jih izdali v sodelovanju s pobudnikom, organizatorjem in motorjem društvenih izdaj kovancev Svitom Larisom in oblikovalcem vseh kovanj Romeom Volkom. Leta 2013 so izdali bistriški tolar – spominski kovanec – ob 40. obletnici društva in bistriški belič – spominski srebrnik – posvečen Josipu Nadoslavu Potepanu. Naslednje leto so bistriška fičnika posvetili 750-le-

tnici prve pisne omembe Trnovega in 200-letnici šolstva na Bistriškem. Leta 2015 je bistriški fičnik obeležil 150 let ustanovitve narodne čitalnice v Ilirski Bistrici, v letu 2017 pa sta izšla bistriška fičnika, ki sta bila posvečena 150-letnici Telovadnega društva Ilirski sokol in 70. obletnici priključitve Primorske domovini.

Kot darila so omenjeni kovanci romali po celem svetu, prejemniki pa so bili bivši guvernerji Banke Slovenije, predsednik RS, veleposlanika iz tujine, župani in zaslužni Bistričani. Kovanja v bronu, bakru in srebru so bila narejena v kovnici Kremnica na Slovaškem, zlatnike pa so izdelali v Zlatarni Celje. Po prisilnem premoru zaradi korone, pa članom društva novih idej ne manjka, zato bo njihovo delovanje v prihodnje brez dvoma uspešno.

Priznanja za častitljivega pol stoletja delovanja v društvu so prejeli: Vojko Čeligoj, Ivan Bergoč, Ivko Spetič, Ivan Valenčič, Mirko Ristović in Kristjan Maver. 40 let aktivnosti v društvu slavi Gregor Bolčina, s priznanjem za 30 let članstva pa so nagradili Jožico Samsa, Tijoba Grgića, Vilija Gombača, Pepija Krašno, Tea Brožiča, Vesno Lamut Tomc, Nenada Smajilo, Iztoka Ljubiča, Bogdano Herman, Andreja Vrha in Jožeta Božiča. Dvajsetletnico delovanja so obeležili: Danica Urh, Jadran Krašovec, Uroš Bradač, Marjan Bradač, Miki Milovanović, Aleksa Flajs in Tanja Štefančič. Prvih deset let članstva pa sta vknjižila Maj Volk in Lojze Volk.

Primorsko numizmatično društvo Ilirska Bistrica je za pol stoletja delovanja prejelo priznanje Numizmatičnega društva Slovenije, bistriški numizmatiki pa so ob častitljivem jubileju izdali pošno dopisnico in kuverto ter poštni žig. Slovesnega dogodka so se udeležili: bistriški župan dr. Gregor Kovačič, podžupan Andrej Černigoj ter predstavnika Filatelistične zveze Slovenije in Numizmatičnega društva Slovenije, ki sta Vojka Čeligoja obdarila s priznanjem Lovrenc Košir za življenjsko delo na področju filatelije ter s plaketo in nazivom častnega člana Numizmatične zveze Slovenije. Za uvodni nagovor je bil zadolžen umetniški vodja Pavlovčeve galerije Rajko Kranjec, za umetniško obogatitev večera sta poskrbeli učenki Glasbene šole Ilirska Bistrica flavtistki Maša Šestan in Kana Prosen z mentorjem Adnanom Zubčevićem na kitari ter Nadja Gombač iz Literarnega društva Ilirska Bistrica z recitacijo pesmi. ●

Župan dr. Gregor Kovačič: »Rad bi vas spomnil na to, kako težki časi so danes za društva. Če so društva nekoč res združevala entuziaste z različnih področij in je vse na polno živelo, so danes časi drugačni. Navade ljudi in tempo življenja so se spremenili in malokdo je pripravljen svoj prosti čas nameniti neki dejavnosti, pa tudi kovid je povzročil težave mnogim društvom. Opažam, da so se ljubiteljska društva zelo postarala. Ob tej častitljivi obletnici Primorskega numizmatičnega društva Ilirska Bistrica bi rad čestital vsem, ki še vlagate energijo v to, da takšna društva še obstajajo in delujejo. Vsem želim, da bi se vaše vrste čim bolj pomladile. Skupaj se bomo morali potruditi tudi v tej smeri, saj ste nosilci naše kulture in dediščine. Sredstva za ljubiteljsko kulturo so v naši občini v zadnjem obdobju strmoglavila, kot župan pa vam lahko obljubim, so v proračunu za leto 2023 ta sredstva bistveno, bistveno višja. Čestitke društvu in njegovemu predsedniku!«



SNEŽNIŠKI GOZDOVI: ČAS, KI JE ZAZNAMOVAL NAŠE GOZDOVE

Knjiga Denisa Puglja bralcem predstavi bogato zgodovino sveta pod Snežnikom in temeljito obdela vse pomembnejše mejnike, ki so oblikovali to območje. S prvič vidnim dokumentarnim gradivom in pričevanji novih virov ponuja temeljito osvetlitev 19. in 20. stoletja.

»Knjiga govori o celotni snežniški posesti vse od rimskega imperija do kapitulacije Italije leta 1943. Poseben mejnik predstavlja letnica 1529, ko je takrat Ernest Schönburg-Waldenburg združil razdeljene dele snežniškega posestva v eno skupno območje, zato sem se osredotočil na gospodarski razvoj snežniškega ozemlja od obdobja, ko je na posestvu vladala družina Schönburg-Waldenburg vse do konca prve svetovne vojne. V knjigi lahko bralec izve veliko o gradnji cest, gradnji telefonske linije, gozdarskem gospodarstvu, kmečkih uporih in dogodkih, ki so bili pomembni tudi za mesto Ilirska Bistrica,« je tematično knjige, ki je izšla v okviru zbirke Ilirske teme 16, predstavil avtor Denis Pugelj. Pisec je kljub pomanjkanju virov in literature o strogo zaščitenih vojnih ustanovah, pridobil številne ključne informacije o obdobju po 1. svetovni vojni, ki bodo zanimive tako poznavalcem

ozemlja kot bralcu, ki so mu ti kraji tuji.

Za podrobnejšo osvetlitev in prikaz dogodkov sta zaslužna potomca dveh ključnih oseb, ki sta takrat delovali na tem območju. Prvi je Enrico Carlo Bossi iz Torina, druga pa Vanda Simčič iz Klane. Enrico Carlo Bossi je vnuk poznane ga podjetnika, ki je živel v Klani. Njegov ded Enrico Bossi je tam zgradil staro kinodvorano in bližnji bar z imenom »Bar Bossi«. Enrico Bossi je bil oskrbnik italijanske finančne policije »Guardia di Finanza«, ki je delovala v kasarnah Cifre v bližini kraja Jarmovec, zgradil pa je tudi zelo znan hotel na Klanski polici z imenom Guido Rey. Po zaslugi njegovega vnuka so v knjigi prikazane fotografije iz družinske zbirke, ki do sedaj niso bile predstavljene v javnosti. Druga ključna oseba, ki je predstavljala pomemben vir informacij, je Vanda Simčič, vnukinja Ivana Rasporja. Njen ded je bil oskrbnik okrevališča Mara Angheben (po domače

so v Klani ta kraj poimenovali »na bajti«) na Klanski polici in njegova vnukinja Vanda Simčič je avtorju književnega dela podrobno predstavila življenje in delovanje lokalnega prebivalstva, italijanskih vojakov in finančnikov, kot ji ga je opisal ded Ivan Raspor.

»Z mojo knjigo se bralec tako »sprehodi« po snežniškem posestvu ob koncu 19. stoletja do 1. polovice 20. stoletja med nekdanjimi mitnicami, zavetišči, bunkerji in vojašnicami. Vizualno bogate skice, karte in edinstvene fotografije, ki do sedaj še niso bile predstavljene v javnosti, še dodatno popestrijo zanimivo vsebino. Svoj opis snežniških gozdov zaključim z umikom Italijanov iz naših krajev, s koncem 2. svetovne vojne, stanjem objektov na Mareli v sedanjosti, posvetim pa se tudi znanemu pilotu Josipu Križaju, ki se je smrtno ponesrečil pri Jarmovcu, kjer danes stoji krilo padlega letala Jak-3 njemu v spomin,« je glavne poudarke knjige izpostavil avtor Denis Pugelj. ●



PO SLEDEH DRAGOTINA KETTEJA

V soboto, 25. februarja 2023, je zgodovinar in kustos v Pokrajinskem muzeju Koper Ivan Simčič v Kettejevi dvorani Doma na Vidmu predstavil svojo publikacijo »Kettejeve sledi« o domačem literarnem geniju. Avtorjev doprinos h Kettejevi zapuščini je pohvalil tudi bistrski župan dr. Gregor Kovačič, ki je napovedal nadgradnjo Kettejeve poti, obnovo rojstne hiše in nagrajevanje diplomskih del z domoznansko tematiko.

Knjiga predstavlja doslej nepoznano fotografijo našega pesnika, ki je pomemben doprinos k njegovi slikovni dediščini, in jo je Ivan Simčič po naključju odkril med pregledovanjem gradiva na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Svoje raziskovanje *Kettejevih sledi* prične na Vrhniki, od koder izvira oče Filip, podrobno pa oriše tudi družino matere Ane iz Trnovega. Avtor opiše težke življenjske razmere, ki Ketteja spremlja-

jo že od otroštva, ki ga je zaznamovala smrt sorojencev in matere. V zapisih se pojavljajo različni nazivi našega pesnika: Karl Dragotin, Karol, Dragotin Zagorski in Dragotin Kette. Že na gimnaziji se je razkrila njegova ljubezen do materinščine, saj so mu zaradi njegovih prvih pesniških poskusov sošolci nadeli ime *Prešeren Secundus* (Drugi Prešeren). V nadaljevanju spremljamo njegovo šolanje in mecene, ki so ga finančno podpirali po očetovi smrti, predstavljene pa

so tudi pomembne osebnosti Kettejevih dijaških dni, med njimi tudi arhitekt Ivan Jager, ki je zaslužen za mlekarstvo in Severjevo gospodarsko poslopje v Trnovem. O 6. razredu gimnazije v Novem mestu pričajo spričevala in zapisi iz beležk, začetek konca domačega umetnika





pa zaznamuje vojaščina in usodna bolezen, ki ga je stala življenja.

Spremno besedo h knjigi je napisala literarna zgodovinarica in izr. prof. dr. Urška Perenič, po rodu s Prema, ki vsako leto na Gradu Prem v sodelovanju z literarnim društvom pripravi *Premškega srečanja*.

Z avtorjem se je pogovarjala Anja Hofman, njegovo delo je pozdravil bistriški župan dr. Gregor Kovačič, občinstvo pa je prisluhnilo Mladinskemu pevskemu zboru Dragotina Ketteja, Kettejevim pesmim učenk in učencev Osnovne šole Dragotina Ketteja, Moškemu pevskemu zboru Dragotina Ketteja in Ženskem pevskemu zboru Prem.



Kettejev opus še danes priča o njegovi mladostni genialnosti, na katero smo kot njegovi sokrajani izjemno ponosni. S poimenovanjem šole, bralne značke, dvorane v Domu na Vidmu, osnovnošolskih zborov, moškega pevskega zbora in Meseca kulture njemu v čast, želi bistriška občina sporočiti, da živi in diha s svojim največjim literatom. Kot je pojasnil župan Kovačič, se v okviru projekta *Neprekinjenost sebe*, ki ga sofinancira država, ureja Kettejeva rojstna hiša. V načrtu je nadgradnja Kettejeve poti, ki se bo vključila v sklop Kulturnih poti Slovenije, na občini pa se že pripravlja razpis za dodelitev nagrad diplomantom za zaključna dela z domoznansko tematiko. ●



BISTRIŠKI POLICIST DENIS TOMŠIČ PREJEL PRIZNANJE ZA POŽRTOVALNOST

Višji policist, kriminalist Denis Tomšič, ki je lani poleti v Portorožu priskočil na pomoč poškodovancu s hudo krvavitvijo in mu s hitro reakcijo rešil življenje, je v Tacnu prejel policijsko priznanje za požrtvovalnost. O tem, kaj se je dogajalo tistega jutra v juliju, kakšni so občutki ob tem junaškem dejanju in kaj mu pomeni njegov poklic, je spregovoril posebej za naše občinsko glasilo.

Koliko let ste že zaposleni na Policijski postaji Ilirska Bistrica?

V policiji sem se zaposlil decembra leta 2000. Po končanem šolanju za poklic policista sem junija 2002 začel z delom na Policijski postaji Ilirska Bistrica, kjer delo opravljam še danes. Od leta 2009 pa delam kot višji policist kriminalist.

Kako vas je pot zanesla na obalo? Je običaj, da policisti iz bistriške policijske postaje v poletni sezoni priskočijo na pomoč svojim kolegom z obale?

Na obali se nisem znašel po naključju. Od leta 2004 sem vključen v Posebno policijsko enoto (PPE). To pomeni, da smo določeni policisti, ki smo pripadniki te enote, vključeni v varovanje nogometnih tekem, različne varnostne dogodke, predsedovanja in prireditve. Tako smo tudi v lanskem letu v času turistične sezone pripadniki te enote nudili pomoč obalnim postajam pri intervencijah ob koncih tedna. Pokrivali smo območje koprške, izolske in piranske postaje.

10. julija 2022 je bila čisto običajna poletna noč, dokler niste prejeli obvestila o pretepu na plaži. Nam lahko podrobneje opišete, kaj se je dogajalo?

Tisto noč sem še z dvema pripadnikoma PPE opravljal naloge na območju Portoroža, ko smo prejeli klic, da je prišlo do pretepa na portoroški plaži za enim od tamkajšnjih lokalov. Pri pretepu je bil poškodovan mlajši moški, ki je bil napaden z nožem. Od kraja dogodka smo bili oddaljeni približno minuto, nadedli smo si zaščitna sredstva in odhiteli na kraj dogodka. Ob prihodu na kraj sem zagledal mlajšega moškega, ki je ležal na tleh v mlaki krvi. Ob njem je bil lastnik bližnjega lokala, ki je pred našim prihodom s povojem povil poškodovano fantovo roko. Sam sem nato pokleknil k fantu in poskušal vzpostaviti stik z njim, vendar se je začel izgubljati – začel je obračati oči in imel je suha, lepljiva usta. Nato sem pri pregledu rane opazil, da je povoj namočen s krvjo in takoj posumil, da je poškodba hujša in je rana globlja. Z obema rokama sem fanta prijel pod pazduho in močno stisnil. Roke sem držal stisnjene vse do prihoda policista iz PP Piran Benamina France, ki je fantu nadel lahko podvezo za ustavitev krvavitve na okončinah, t. i. »tourniquet«. Nato sva čakala le še na prihod zdravstvenega osebja, ki je fanta odpeljalo v Splošno bolnišnico Izola. V tem času sta ostala dva policista varovala postopek in zbira-



la prva nujna obvestila. Vsak je odigral svojo vlogo in posledično so z zbranimi obvestili kmalu prejeli tudi osumljence tega kaznivega dejanja.

Sta nagonsko odreagirala in pomagala? Se v policiji dodatno šolate, kako izvajati prvo pomoč na ponesrečencu? Kaj ste imeli takrat v mislih?

Dejansko sem v tistem trenutku nagonsko odreagirala. Hotel sem pomagati fantu oz. ga rešiti, prisoten pa je bil tudi adrenalin. Vedel sem, da če bom fanta le gledal, ga lahko izgubimo, zato sem brez pomisleka in oklevanja naredil, kar sem lahko. Sam sem mnenja, da bi to storil vsak, ki bi se znašel v tej situaciji. V sklopu policije imamo usposabljanje za nudenje osnovne prve pomoči, ki ga redno obnavljamo.

S policistom Franco sta za vajino hitro in strokovno pomoč prejela pismo zahvalo doktorja urgentne medicine.

Da, za to sem kasneje slišal tudi sam. Zdravnik iz SB Izola, kamor je bil fant

odpeljan, se je zahvalil, da smo z našimi pristopi rešili fantovo življenje, saj je imel prerezano veno v predelu bicepsa (med ramo in komolcem) in bi v nasprotnem primeru izkrevavel.

Kako se počuti človek, ki reši življenje drugemu človeku?

Občutkov, ko nekomu rešiš življenje, se ne da opisati. Nekje v svoji notranjosti čutiš zadovoljstvo, da nekomu, ki ga sploh ne poznaš, rešiš življenje.

Kaj vam pomeni medalja za požrtvovalnost, ki ste jo prejeli na Policijski akademiji v Tacnu 24. januarja letos iz rok vršilca dolžnosti generalnega direktorja policije Boštjana Lindava in ministrice za javno upravo v funkciji ministrice za notranje zadeve Sanje Ajanović Hovnik? Kako je priznanje sprejel načelnik Policijske postaje Ilirska Bistrica s sodelavci? Ste tudi od njih prejeli kakšno priznanje?

Sama medalja mi ne pomeni toliko kot to, da je fant ostal živ. Naša prioriteta naloge je varovanje življenja ljudi in

premoženja. Nihče med nami ne rešuje zaradi medalj, ampak zato da pomaga ljudem. Ko vidiš, da si nekoga rešil, je to zate veliko zadoščenje. Medaljo smatram kot zahvalo s strani vodstva policije kot tudi s strani načelnika PP Ilirska Bistrica Roberta Žagarja, ki me je za to priznanje tudi predlagal. Tako načelnik kot ostali sodelavci so to dejanje označili kot pozitivno in mi izrekli pohvalo.

Če bi se še enkrat odločali, bi izbrali isto pot? Kaj vam pomeni biti policist?

Po vsej verjetnosti bi izbral isto pot. Rad imam dinamično delo. To pomeni, da je vsak dan drugačen, še posebej ko si napolnjen na dogodke, kjer se ti poveča pulz. Vem pa, da so v policiji prisotni tudi žalostni dogodki, ki ti pustijo določene spomine, kot so na primer: samomori, prometne nesreče s smrtnim izidom in delovne nesreče s smrtnim izidom. Biti policist je poslanstvo s plemenitim ciljem, kar pomeni, da pomagaš ljudem v dobrih, pa tudi v slabih trenutkih, istočasno pa preprečuješ odklonska ravnanja. ●



VANDALIZEM V PARKU POSTAJA VEDNO VEČJI PROBLEM

Park Nade Žagar in Kindlerjev park zadnje čase postajata tarča mladih vandalov, ki v svoji objestnosti razbijajo in uničujejo javno dobro ter kazijo urejeno podobo in neokrnjeno naravo parka. Občina občanke in občane poziva, naj lepo ravnaajo s skupno lastnino.

»Zadnje čase opažamo porast vandalizma v mestnem parku. Med opravljanjem različnih del po parku smo zalotili tri dija-ke, ki so skakali po gugalnici z namenom, da jo utrgajo. Ko smo jih na to opozorili, so se umaknili. Verjamemo, da gre za isto skupino mladoletnikov, ki se je v preteklosti družila na skate progi, jo redno uničevala, zato smo jo morali večkrat popraviti,« nam zaupajo na bistriškem invalid-skem podjetju Ipil, ki je zadolženo za oskrbo parkov-nih površin.

A zgolj opo-zorilo zaleže bolj malo, saj

so delavci Ipila ob pregledu parka nale-teli že na razbite ptičje hišice, poškodov-

vana otroška igrala, na dnu ribnika pa so končali nakupovalni vozički iz bližnje trgovine Tuš, nedavno postavljene tabli-ce z vrstami dreves in celo hiške iz pravljične dežele, ki je v veselem decembru razveseljevala naše najmlajše.

Nepridipravi so polomili več kot 20 tablic, vključno z njihovimi železnimi nosilci, redno se trga podloga, ki ublaži padec otrok na otroškem igrišču, naza-dnje pa jo je skupila tudi kamnita miza, ki nudi prijeten počitek v senci dreves ob poletni pripeki.



»Opažamo, da se škoda povzroča ob kon-cu pouka in ob koncu tedna, ko se mladi družijo, ob ponedeljkih pa so vidne posledice njihove »zabave«. Ravno sedaj se postavljajo nove klopi in smetnjaki. Bodo to njihove naslednje tarče?« se sprašuje-jjo tudi na Občini Ilirska Bistrica, kjer resno razmišljajo o vzpostavitvi video-nadzora, ki bi omogočil spremljanje do-gajanja vseh 24 ur v tednu.

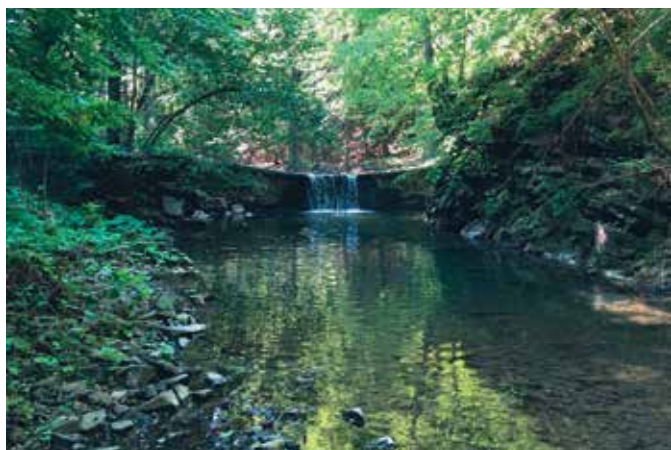
Občina Ilirska Bistrica poziva starše, naj poučijo svoje otroke, da je družbena lastnina last vseh nas in je njeno uničeva-nje nesprejemljivo. Vsi skupaj moramo poskrbeti, da bo družbena lastnina osta-la nepoškodovana in bo tako dobro slu-žila vsem nam kot skupnosti, prvi korak pa se prične prav pri nas samih. ●

POPIŠIMO PREGRADE REKE REKE!

Bi znali naštetati število rečnih ovir, ki jih lahko najdemo na reki Reki? Poznate njeno strugo, ko se skriva med debli in krošnjami dreves? V kolikor sta vas vprašanji vsaj malo pritegnili, bo letošnje dogajanje ob reki Reki pravšnje za vas.

Vabimo vas, da se nam pridružite pri zanimivem projektu popisovanja rečnih ovir na reki Reki z njenimi pritoki. V sklopu evropskega programa *Open Rivers Programme* bomo v Zavodu REVIVO v letošnjem poletju med junijem in septembrom organizirali prostovoljske akcije za beleženje ovir na reki Reki s pritoki. S ciljem, da ugotovimo, koliko ovir stoji na Reki, da dobimo informacije, v kakšnem stanju so, kako vplivajo na življenje vodnih organizmov in na gibanje sedimenta. Na poletnih popisih bo poskrbljeno za malico, povrnitev potnih stroškov (skupen prevoz več popisovalcev), za udeležence, ki se boste udeležili vsaj treh popisov, smo pripravili tudi uporabno presenečenje.

Preden se bomo odpravili na teren, bomo izvedli tri usposabljanja, kjer bomo prostovoljcem predstavili potek popisa. Za sodelovanje na usposabljanju in popisih priporočamo primerno terensko obutev za hojo ob reki, topla in udobna oblačila ter pametni telefon, ki bo omogočal uporabo aplikacije Barrier Tracker (mobilni podatki niso potrebni). S pomočjo mobilnih telefonov bomo zbirali podatke o vseh ovirah, na katere bomo naleteli, od višine in širine do lokacije in fotografije.



Skriti kotički reke Reke; Prvo usposabljanje popisovalcev na terenu
(Foto: Zavod REVIVO)

Prvo usposabljanje smo izvedli na pustno soboto v Ilirski Bistrici, kjer smo si s prostovoljci na terenu ogledali del pritoka Reke, in sicer Moljo na območju Zarečice. Vabimo vas, da se nam pridružite na naslednjem usposabljanju, ki bo v soboto, 1. aprila 2023, med 9. in 12. uro v Ribnici (Nova Sušica). Prijava na usposabljanje je obvezna, saj bo izvedeno samo v primeru vsaj desetih prijavljenih. Prijavni obrazec najdete na <https://forms.gle/iBM6uyUtgY6AF7jk8> ali pa poskenirate priloženo QR kodo. Naslednji termini usposabljanja bodo objavljeni na spletni in Facebook strani Zavoda REVIVO.

Pridružite se nam in postanite del projekta, ki bo prispeval k vašemu boljšemu poznavanju reke Reke in njenih pritokov s skritimi kotički! Več o projektu si lahko preberete na spletni strani Zavoda REVIVO: https://www.ozivimo.si/Reka_prioritization.html.

Z vami bomo ekipa Zavoda REVIVO skupaj z društvom Anima:

- dr. Polona Pengal, univ. dipl. biol., ustanoviteljica zavoda in idejni vodja projekta,
- Eva Horvat, mag. ekol. biod., raziskovalka in vodja projekta,
- Ana Š. Kričej in Nena Rojšek, organizacija. ●



Ekipa Zavoda REVIVO

Izdelovanje pirhov
s servietno tehniko

Velikonočna delavnica

sobota, 25. marec 2023, ob 16. uri

Število mest je omejeno, zato se je potrebno na delavnico
predhodno prijaviti.
Prijave na: mateja.kakez@pokrajinski.muzej.koper.si
ali
051 674 352

Vstop prost!

GRAD PREM, 25. marec

POROČILO O ZDRAVSTVENI USTREZNOSTI PITNE VODE V LETU 2022 NA VODOVODNIH SISTEMIH ILIRSKA BISTRICA, KNEŽAK IN PODSTENJŠEK



UVOD

Letno poročilo o skladnosti pitne vode predstavlja pregled rezultatov preskušanja parametrov pitne vode za leto 2022 na oskrbovanih območjih, kjer gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo izvaja Javno podjetje Komunala Ilirska Bistrica, d. o. o., (v nadaljevanju JP Komunala Ilirska Bistrica). Letno poročilo zajema izvajanje notranjega nadzora ter rezultate preskusov pitne vode notranjega nadzora in državnega monitoringa. Letno poročilo je uporabnikom pitne vode vedno dostopno na spletni strani <https://kp-ilb.si/>, v rubriki Oskrba s pitno vodo, kjer so dostopni tudi drugi pomembnejši podatki o oskrbi s pitno vodo.

JP Komunala Ilirska Bistrica, d. o. o., je upravljavec treh vodovodnih sistemov, in sicer upravlja z vodovodnim sistemom Ilirska Bistrica, Knežak in Podstenjšek. Vsi trije vodovodni sistemi se oskrbujejo z vodo, ki je uvrščena med površinske vode oz. vode, na katere lahko vpliva površje.

Vodovodni sistem Ilirska Bistrica je razdeljen na štiri oskrbovana območja, in sicer:

- **vodovod Bistrica**, ki oskrbuje naselja v bližini občinskega središča (Ilirska Bistrica, Koseze, Zemonska Vaga, Dolnji Zemon, Gornji Zemon, Mala Bukovica, Topolc, Rečica in Jasen);
- **nižinski vodovod Ilirska Bistrica – Zabiče**, ki je grajen z namenom zagotavljanja zadostnih količin vode v obstoječe vaše rezervoarje, ko v sušnem obdobju pade izdatnost lastnih virov; ti sistemi delujejo kot lokalni vodovodni sistemi in ne sodijo v sistem javne vodooskrbe, ki ga izvaja JP Komunala Ilirska Bistrica;
- **vodovod Brkini**, ki oskrbuje naselja Zarečje, Dobropolje, Zarečica, Harije, Velika Bukovica, Soze, Brce, Smrje, Prem, Gornja Bitnja, Dolnja Bitnja, Kilovče, Ratečevo Brdo, Tominje, Zajelšje, Pregarje, Prelože, Čelje, Janežovo Brdo, Ostrožno Brdo, Huje, Gabrk, Rjavče in Javorje, Tatre in Brezovo Brdo v občini Kozina;

- **vodovod Visoki Kras**, ki oskrbuje naselja Studeno Goro, Pavlico, Veliko Brdo, Sabonje, Starod, Račice, Podgrad, Podbeže, Hrušico, Male Loče, Jelšane, Dolenje, Novo Vas, Novokračine in Sušak. Iz tega vodovoda se oskrbujejo tudi naselja v mejnem območju v Republiki Hrvaški.

Vodovodni sistem Knežak se oskrbuje iz dveh manjših vodnih virov Zmrzlek in Sela ter iz centralnega vodovodnega sistema Postojna–Pivka. V sušnih obdobjih, ko presahneto, je vodooskrba zagotovljena iz centralnega vodovoda Postojna–Pivka. Vodovodni sistem Knežak oskrbuje naselja Knežak, Bač, Koritnice.

Vodovodni sistem Podstenjšek se napaja iz vodnega vira Podstenjšek in oskrbuje naselja Šembije, Podtabor, Podstenjšek, Mereče, Podstenje in zaselek Mežnarija.

PРАВNA PODLAGA

Zahteve, ki jih mora izpolnjevati pitna voda, z namenom varovanja zdravja ljudi pred škodljivimi učinki zaradi kakršnegakoli onesnaženja, predpisuje Pravilnik o pitni vodi (Ur. list. RS, št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/2015 in 51/2017). Pravilnik je usklajen z Direktivo sveta 98/83/ES, z dne 3. november 1998 o kakovosti vode, namenjene za oskrbo ljudi (Council Directive 98/83/EC of 3 November 1998 on the quality of water intended for human consumption), ki ureja področje pitne vode. Upravitelj vodovodnega sistema je dolžan enkrat letno obvestiti uporabnike o skladnosti pitne vode prek sredstev javnega obveščanja.

DISTRIBUCIJA IN UPORABNIKI

Tabela 1: Število uporabnikov in distribucija pitne vode (m³) za leto 2022 po oskrbovanih območjih

Vodovodni sistem	Oskrbovano območje	Število uporabnikov	Distribucija pitne vode (m ³ /leto)
Ilirska Bistrica	Bistrica	6645	309.295
	Brkini	2093	87.725
	Visoki Kras	1865	92.279
Knežak	Knežak	1070	35.300
Podstenjšek	Podstenjšek	407	16.836
	Skupaj	12080	541.435

IZVAJANJE NOTRANJEGA NADZORA PITNE VODE

Temeljna naloga upravljavcev vodovodnih sistemov je zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo, k čemur prištevamo zagotavljanje nemotene oskrbe, ustreznih količin in tlakov v vodovodnem sistemu ter skladnosti in zdravstvene ustreznosti pitne vode. Upravljavcem vodovodnih sistemov Pravilnik nalaga obveznost zagotavljanja skladnosti in zdravstvene ustreznosti vode kot živila, nad katerim mora upravljavec izvajati notranji nadzor na osnovah HACCP sistema (Hazard Analysis by Critical Control Points). Ta omogoča pravočasno prepoznavanje mikrobioloških, kemičnih in fizikalnih tveganj, ki lahko predstavljajo potencialno nevarnost za zdravje ljudi, izvajanje potrebnih ukrepov in vzpostavljajo stalnega nadzora na tistih mestih (kritičnih kontrolnih točkah) v oskrbi s pitno vodo, kjer se lahko pojavijo tveganja.

V skladu s Pravilnikom je v letu 2022 na vseh treh vodovodnih sistemih potekal notranji nadzor nad skladnostjo pitne vode. Izvajal se je po HACCP načrtu, ki določa mesta vzorčenja, pogostost in obseg preiskav za posamezno mesto. Kontrolne točke vodovodnih sistemov so merilna mesta na omrežju – pri uporabnikih in na objektih za pripravo pitne vode. Vzorčenje in preskušanje pitne vode je izvajal Nastavni zavod za javno zdravstvo primorsko-goranske županije z Reke, in sicer v skladu s sprejetim Planom vzorčenja pitne vode na vodovodnih sistemih Ilirska Bistrica, Knežak in Podstenjšek.

Pri ocenjevanju skladnosti pitne vode upoštevamo določene mikrobiološke in kemijske parametre. Spremljamo tudi indikatorske parametre, katerih mejne vrednosti niso določene na osnovi neposredne nevarnosti za zdravje, saj imajo le opozorilno vlogo. Če so njihove vrednosti povišane, preverimo vzroke in prisotnost drugih onesnaževal. Med indikatorske parametre zato spadajo mikrobiološki in tudi fizikalno-kemijski parametri, kot so: barva, električna prevodnost, vrednosti pH in skupna trdota vode.

Redna mikrobiološka preskušanja pitne vode v večini primerov obsegajo določanje števila mikroorganizmov: *Escherichia coli*, skupne koliformne bakterije, enterokoki, skupno število mikroorganizmov pri 37 °C. V obseg občasnih mikrobioloških preskušanj pitne vode so vključeni parametri rednega mikrobiološkega preskušanja pitne vode in določanje *Clostridium*

perfringens s sporami. Osnovna redna fizikalno-kemijska preskušanja pitne vode obsegajo naslednje parametre: barvo, vonj, motnost, temperaturo, prosti klor, pH, elektroprevodnost, oksidativnost, amonij, nitrit. Razširjena analiza poleg osnovnih rednih fizikalno-kemijskih preskušanj vključuje še trihalometane. Na vodovodnem sistemu Podstenjšek se zaradi postopka priprave pitne vode dodatno preskuša pitno vodo na vsebnost bromata, klorata, aluminija in železa.

Na vodovodnem sistemu Ilirska Bistrica se pitna voda pripravlja s postopki sedimentacije, mikrofiltracije in dezinfekcije pitne vode s plinskim klorom. Trenutno potekajo gradbena dela za predelavo objekta pitne vode, v katerem se bo obstoječo napravo mikrofiltracije zamenjalo s tehnologijo ultrafiltracije, ki bo omogočala kvalitetnejše čiščenje in pripravo zdravstveno ustrezne pitne vode. Na vodovodnem sistemu Knežak poteka postopek sedimentacije in dezinfekcija pitne vode s plinskim klorom. Na vodovodnem sistemu Podstenjšek se pitna voda pripravlja s postopkom ultrafiltracije in dodajanjem tekočega dezinfekcijskega sredstva.

PREGLED REZULTATOV NOTRANJEGA NADZORA PITNE VODE V LETU 2022

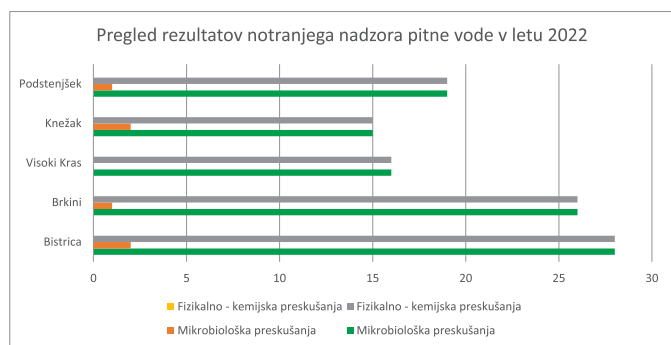
V okviru rednega notranjega nadzora so bili odvzeti 104 vzorci obdelane vode za mikrobiološke preiskave in 104 vzorci za fizikalno-kemijske analize. Zdravstvena ustreznost in skladnost pitne vode se ocenjuje na podlagi mikrobioloških preiskav, fizikalno-kemijskih analiz in terenskih meritev. Zbir mikrobioloških in fizikalno-kemijskih analiz pitne vode je uporabnikom na vpogled na sedežu podjetja ali na spletni strani. V Tabeli št. 2 je prikazano število preskušanj pitne vode po posameznih oskrbovanih območjih in število neskladnih vzorcev pitne vode.

Na vodovodnem sistemu Ilirska Bistrica so bili mikrobiološko neskladni trije vzorci. En vzorec je bil neskladen zaradi prisotnosti *Clostridium perfringens* v Ilirski Bistrici, druga dva pa zaradi prisotnosti enterokokov v naselju Topolc in Janežovo Brdo. Vzrok mikrobiološke neskladnosti v Ilirski Bistrici se je pojavil zaradi nizkega vodostaja v poletnem času. Pojav mikrobiološke neskladnosti v naselju Topolc in Janežovo Brdo je neznan. Lahko se sklepa, da je vzrok hišno vodovodno omrežje ali pa človeška napaka pri vzorčenju oz. laboratorijskem preskušanju pitne vode. Prav tako je bil skluden vzorec odvzet na vodovodnem sistemu Ilirska Bistrica glede prisotnosti parazitov rodu *Cryptosporidium* – oociste in *Giardia*, saj paraziti oziroma njihove razvojne oblike v vzorcih niso bile zaznane.

Na vodovodnem sistemu Knežak sta bila od vseh petnajstih odvzetih vzorcev neskladna dva vzorca pitne vode. Oba vzorca sta bila mikrobiološko neskladna zaradi prisotnosti koliformnih bakterij in enterokokov v naselju Bač. Pojav mikrobiološke neskladnosti je neznan, saj se je pojavil le pri enem izmed uporabnikov. Na vodovodnem sistemu Podstenjšek je bil mikrobiološko neskladen en vzorec pitne vode v naselju Podstenjšek. Pojav mikrobiološke neskladnosti je neznan.

Tabela 2: Notranji nadzor pitne vode za leto 2022 za posamezno oskrbovano območje

Vodovodni sistem	Oskrbovano območje	Mikrobiološka preskušanja		Fizikalno-kemijska preskušanja	
		Št. vzorcev	Št. neskladnih vzorcev	Št. vzorcev	Št. neskladnih vzorcev
Ilirska Bistrica	Bistrica	28	2	28	0
	Brkini	26	1	26	0
	Visoki Kras	16	0	16	0
Knežak	Knežak	15	2	15	0
Podstenjšek	Podstenjšek	19	1	19	0
	Skupaj	104	6	104	0

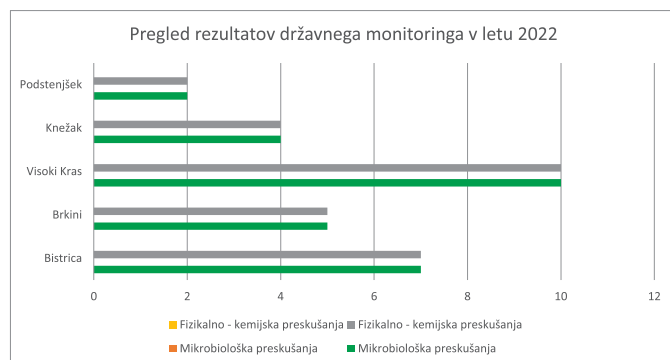


PREGLED REZULTATOV DRŽAVNEGA MONITORINGA PITNE VODE V LETU 2022

Nosilec državnega monitoringa pitne vode je bilo v letu 2022 Ministrstvo za zdravje, izvajal pa ga je Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano. Število in obseg preskušanj pitne vode je določeno na podlagi števila prebivalcev, ki jih posamezni vodovodni sistem oskrbuje oz. količine distribuirane pitne vode na oskrbovanem območju. V Tabeli št. 3 sta prikazana število in vrsta preskušanj pitne vode po posameznih vodovodnih sistemih ter število neskladnih vzorcev pitne vode. Vsi preskušani vzorci pitne vode, odvzeti v okviru monitoringa pitne vode v letu 2022, so bili ocenjeni kot skladni in zdravstveno ustrezni.

Tabela 3: Državni monitoring pitne vode za leto 2022 za posamezno oskrbovano območje

Vodovodni sistem	Oskrbovano območje	Mikrobiološka preskušanja		Fizikalno-kemijska preskušanja	
		Št. vzorcev	Št. neskladnih vzorcev	Št. vzorcev	Št. neskladnih vzorcev
Ilirska Bistrica	Bistrica	7	0	7	0
	Brkini	5	0	5	0
	Visoki Kras	10	0	10	0
Knežak	Knežak	4	0	4	0
Podstenjšek	Podstenjšek	2	0	2	0
	Skupaj	28	0	28	0



ŠTEVILO OMEJITEV UPORABE PITNE VODE NA VODOVODNEM SISTEMU ILIRSKA BISTRICA IN KNEŽAK

Ob obilnem, dolgotrajnem deževju, kratkotrajnih nalivih se pogosto zgodi, da motnost pitne vode na vodovodnih sistemih v upravljanju JP Komunala Ilirska Bistrica, d. o. o., naraste nad mejno vrednost, ki za naše vodne vire znaša 1 NTU. Ob ugotovljeni povečani motnosti pitne vode je potrebno v skladu s HACCP načrtom razglasiti ukrep prekuhavanja pitne vode, ki traja toliko časa, dokler motnost pitne vode ne pade pod mejno vrednost.

Na vodovodnem sistemu Ilirska Bistrica so bile uvedene štiri omejitve uporabe pitne vode. Tri omejitve uporabe pitne vode oz. izdaja ukrepa prekuhavanja je bila posledica povišane motnosti po pripravi pitne vode. V mesecu aprilu deset, novembru šest in decembru triindvajset dni. Najdaljši ukrep prekuhavanja pitne vode je bil izdan v mesecu avgustu v skupnem trajanju šestdeset dni zaradi nizkega vodostaja in prisotnosti *Clostridium perfringens*.

Na vodovodnem sistemu Knežak je bil uveden en ukrep omejitve uporabe pitne vode v naseljih Knežak, Bač, Koritnice v skupnem trajanju desetih dni v mesecu juliju–avgustu. Izdaja ukrepa prekuhavanja pitne vode je bila zaradi posega na sistemu za oskrbo s pitno vodo zaradi okvare na primarnem cevovodu. Ob ponovnem vzorčenju se je ukrep prekuhavanja podaljšal zaradi prisotnosti enterokokov v naselju Bač.

ZAKLJUČEK

Na podlagi laboratorijskih rezultatov preskušanj pitne vode v sklopu notranjega nadzora in državnega monitoringa na vodovodnih sistemih Ilirska Bistrica, Knežak in Podstenjšek ocenjujemo, da je bila oskrba s pitno vodo varna, tveganje za zdravje uporabnikov pa ocenjeno kot nizko. V primerih, ko pitna voda ni bila skladna z zahtevami Pravilnika o pitni vodi, so bili ugotovljeni vzroki za neskladnost in izvedeni vsi ukrepi za njihovo odpravo.

Na kakovost pitne vode vpliva tudi vsak posameznik v družbi z rednim nadzorom interne vodovodne instalacije, spremljanjem obvestil in priporočil izvajalca javne službe glede ukrepov za zagotavljanje kakovosti pitne vode. ●

SVOJCI STANOVALCEV DOMA POSKRBELE ZA PRESENEČENJE NA MEDENOVEM HRIBU

Stojan, Tanja, Jožica, Ivanka in prstovoljki Marica ter Bojana so sklenili, da je čas, da se tudi stanovalci doma starejših pozabavajo. Staknili so glave in sklenili, da bo nastop Folklorne skupine Gradina in mladih glasbenikov odličen uvod v pestro domsko dogajanje letošnjega leta.

Folklorna skupina Gradina, ki je nastopala po celotni Primorski, Notranjski in zamejski Sloveniji vse od leta 2003, se je odločila, da za prvi nastop v letošnjem letu izbere prav občinstvo doma starejših.

Mira Kirn je s svojo pristno bačko govornico v dvorani doma na prvo soboto v februarju dodobra nasmejela občinstvo, ki se je kmalu zatem prepustilo plesalcem. Vsi prisotni so z navdušenjem spremljali program bistrških, tržaških in istrskih plesov, ki so se ga plesalci naučili pod taktirko mentorja Antuna Jegra. Ob glasbenem nastopu folklorne skupine in Nejca, Blaža ter Kristjana je sobotni popoldan minil v znamenju zabave in veselja.

Kot se za vsako zabavo spodobi, so se po koncu nastopov vsi lahko okrepčali

in posladkali z dobrotami, ki so jih pripravili svojci.

Svojci se zahvaljujejo vsem, ki so prispevali svoj dobrodelni prispevek za izvedbo prireditve. Iskreno se zahvaljujejo tudi Eriku in Sanji Udovič iz salona keramike za njihov prispevek. Vsi prisotni so sklenili, da je bila tokratna zabava resnično nepozabna in si obljubili, da se kmalu znova srečajo na istem mestu v isti zasedbi. ●



PESTRO ŠTUDIJSKO LETO 2022/23

Študijska skupina *Spoznavajmo svet in domovino* pri Društvu Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica se je v novo študijsko leto podala s polno paro. Jeseni smo obiskali Osp in Gabrovico pod Kraškim robom s pestro naravno in kulturno dediščino ter dolgo zgodovino. Sledil je Pazin, srce Istre, v preteklosti zibelka prebujanja narodne zavesti istrskih Hrvatov pa tudi sodelovanja s Slovenci. Pivka – tako blizu in vendar precej neznana. Sprehod po pokopališču, ki skriva neštete osebne zgodbe kot so: Ludovike Kalan, kamniti križi ob poti, cerkev sv. Petra; od obrti do pomembnega industrijskega središča ... Na sedežu občine Renče-Vogrsko v Bukovici smo kljub orkanski burji in dežju doživeli pristrčen sprejem in pogostitev, predstavitev občine z bogato preteklostjo od rimskih časov; trpljenja v času 1. svetovne vojne (soška fronta), poguma in žrtvovanja v drugi svetovni vojni (bunker na Vogrskem); razvoja od obrti do industrije po vojni. Seznanili

smo se z dolgo pozabljeno slovensko pesnico Anico Žemlja in se poklonili svetovno znanemu slikarju Zoranu Mušiču. Pred novim letom smo obiskali še zaledje Mošćeničke Drage – Mošćenice, Golovik in Brseč. Očarljivi kraji, ki so ohranil srednjeveški navdih. V januarju smo sledili zanimivima predavanjema Edija Polha s poti po Nepalju in Butanu ter Marije Iskra o življenju v Avstraliji.

Zadnje naše srečanje pa je potekalo po Vrbi. Sprejeli so nas prijazni ljudje in lepa, urejena vas. Preteklost in sedanjost je predstavila Ljubica Uljan, rojena Vrbičanka. O stari cerkvi, ki je stala v bližini starega gradu in o kapelici Matere Božje Snežne v vasi, je podrobno pripovedoval Marjan Uljančič in pohvalil sovaščane, ki so s skupnimi prizadevanji uredili in prispevali k današnjemu videzu kapelice. Vrbičani se lahko pohvalijo tudi s Kulturnim domom, ki iz leta v leto dobiva lepšo in funkcionalnejšo podobo. Trenutno so v njem shranjene maske vrbiščih šjem. Nekaj so jih ob kulturnem prazniku predali v varstvo Etnografskemu muzeju Slovenije. Liki in maske ter način izdelave so enkratni v Sloveniji pa tudi v širšem okolju. Te nam je predstavil Marijan Prosen. Povalbil nas je tudi na otvoritev etnografskega muzeja, za katerega urejajo prostor v KD. Najpogumnejši smo se v spremstvu Marjana in Ljubice sprehodili še do ruševin cerkvice Matere Božje Snežne in ostankov starega gradu, od koder je lep razgled po dolini reke Reke.

Veseli, da smo preživeli lep tople februarški popoldan, obogateni z vtisi in novimi znanji, smo se zahvalili gostiteljem in se vrnili domov. ●

Marica Gaberšnik, mentorica



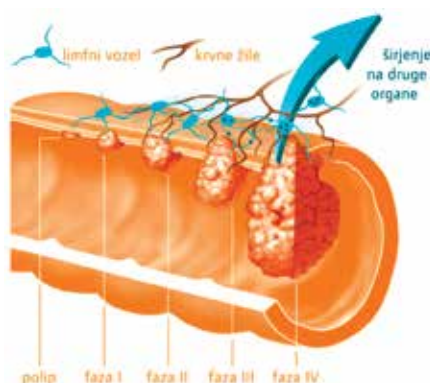
MAREC – MEDNARODNI MESEC OZAVEŠČANJA O RAKU PREBAVIL

Rak na debelem črevesu in danki je četrta najpogostejši vzrok smrti zaradi raka v Sloveniji. Mnogi, ki imajo zgodnjo obliko te bolezni, se je sploh ne zavedajo, ker se bolezen dolgo razvija brez očitnih bolezenskih znakov.

Rak na debelem črevesu in danki se večinoma razvije iz predrakavih sprememb na steni črevesa – polipov. Polip je tkivna tvorba (rašča), ki vznikne iz sluznice in štrli iz črevesne stene ali stene danke v prostornino črevesa. Majhni polipi pogosto ne povzročajo nobenih težav, lahko pa povzročajo šibko, s prostim očesom nezaznavno krvavitev iz črevesa. Velik polip pa lahko povzroča krče, bolečine v trebuhu, hudo zaprtost, izjemoma lahko povzroči popolno zaporo črevesa. Če polip zaustavi premikanje blata in plinov v črevesu, to ni le zelo boleče, temveč tudi življenjsko ogrožajoče.

Rak na debelem črevesu in danki nastane, ko se začnejo celice nenadzorovano deliti. Tumor je lahko benigni ali maligni. Če je tumor benigni, ne povzroča

večjih težav. Ko ga odstranijo, praviloma ne zraste ponovno in se ne širi v druge dele telesa. Maligni tumor oziroma rak na debelem črevesu ali danki (kolo-rektalni rak) pa se širi v okoliško tkivo. Rakave celice lahko prek krvi in limfe zaidejo tudi v druge dele telesa, kjer nastanejo metastaze rakavega tkiva.



Če polipe odkrijemo in jih odstranimo pravočasno, lahko preprečimo to obliko raka.

Pri osebah, ki so starejše od 50 let, približno v tretjini primerov med kolonoskopijo odkrijejo črevesne polipe. Večinoma jih odstranijo že med kolonoskopijo in pogosto je s tem zdravljenje zaključeno. Le pri večjih polipih ali polipih, ki kažejo znamenja raka, so potrebni dodatni posegi.

Program Svit omogoča, da to obliko raka odkrijemo dovolj zgodaj tudi pri ljudeh, ki še ne zaznavajo zdravstvenih težav.

S preventivnimi pregledi blata si želimo, da bi dovolj zgodaj odkrili čim več bolezenskih sprememb v zgodnji obliki. Bolezen je v začetni fazi povsem ozdravljiva, človeku pa ohrani kvaliteto življenja. Z odstranjevanjem predrakavih sprememb – polipov (iz katerih se v veliki večini primerov razvije rak na debelem črevesu in danki), lahko to obliko raka popolnoma preprečimo: <https://www.program-svit.si/za-uporabnike/pomoc-uporabnikom/o-raku-na-debelem-crevesu-in-danki/>. ●

Ob mednarodnem ozaveščanju raka prebavil v mesecu marcu vabimo na Svitov dogodek v ILIRSKI BISTRICI.

V petek, 24. 3. 2023, se nam od 9. do 14. ure pridružite na parkirišču pred ZDRAVSTVENIM DOMOM!

Na tem srečanju boste pridobili koristne informacije o pravočasnem prepoznavanju morebitnih bolezenskih sprememb, povezanih z nastankom raka debelega črevesa ali danke, kako vpliva na tveganje tega raka nezdrav življenjski slog, kaj je kolonoskopija, kako poteka presejalni program Svit.

SVIT je državni preventivni program zgodnjega odkrivanja predrakavih sprememb ter raka na debelem črevesu in danki. Na omenjenem dogodku se boste imeli priložnost sprehoditi skozi napihljiv model debelega črevesa in otipati bolezenske spremembe na sluznici črevesa.

Vljudno vabljeni!

Obveščamo Vas, da bomo v Zdravstvenem domu Ilirska Bistrica izvajali
OBNOVITVENI TEČAJ PRVIH POSREDOVALCEV.

Tečaj bo potekal v prostorih Zdravstvenega doma Ilirska Bistrica
ob petkih, 17. 3., 24. 3., 14. 4. in 21. 4. 2023, ob 17. uri.

Prijave so možne po e-pošti informacije@zdib.si ali na tel. št. 05 7112 100.

Kdo je prvi posredovalec?

PRVI POSREDOVALEC je posameznik, ki praviloma nima zdravstvene izobrazbe in se odzove na poziv dispečerske službe zdravstva ter pride na kraj dogodka z namenom izvajanja ukrepov za ohranitev življenja pred prihodom službe NMP in je vključen v sistem t. i. tihega aktiviranja sil za zaščito in reševanje (13. točka prvega odstavka 3. člena Pravilnika o službi nujne medicinske pomoči – Uradni list RS št. 81/2015).

Vljudno vabljeni!

ZD Ilirska Bistrica

»DRUŠTVO ZA VARSTVO IN VZGOJO PTIC SNEŽNIK ILIRSKA BISTRICA« LETO ZAKLJUČILO Z MEDALJAMI NA SVETOVNEM PRVENSTVU



Za nami je ena najuspešnejših tekmovalnih sezon v 43-letni zgodovini *Društva za varstvo in vzgojo ptic Snežnik*. Društvo je zelo aktivno in uspešno od ustanovitve leta 1979. Osnovne dejavnosti članov so vzgoja ptic v kletkah, skrb za prostoživeče ptice v naravi (krmljenje pozimi in postavljanje gnezdilnic) in udeležba na tekmovanjih, na katerih dosegamo odlične rezultate.

Delovanje v letu 2022, ki se je zaključilo z udeležbo na svetovnem prvenstvu v Neaplju januarja 2023, je bilo zelo uspešno. Za to so zaslužni vsi člani društva, še posebej tisti, ki so se udeleževali tekmovanj. V nadaljevanju so predstavljeni rezultati naših članov.

Na društvenem tekmovanju v organizaciji *Obalnega društva* v Dekanih smo sodelovali 4 člani društva *Snežnik* z 31 pticami. Dosegli smo 10 prvih, 5 drugih in 3 tretja mesta v posameznih tekmovalnih kategorijah.

Na mednarodnem tekmovanju *Middle Europe Birds Show 2022* v organizaciji društva *DVVP Nova Gorica* v Šempetru

pri Gorici je sodelovalo 6 članov našega društva s 46 pticami. Tekmovali smo s pticami več vrst iz skupin: lipokromski barvni kanarčki, melaninski barvni kanarčki, postavni kanarčki in križanci. Osvojenih je bilo 9 prvih, 2 drugi in 1 tretje mesto v posameznih tekmovalnih kategorijah, in sicer:

- Silvester Čekada: 2 prvi, 1 drugo in 1 tretje mesto,
- Jože Rolih: 3 prva mesta in šampion razstave v kategoriji križanci,
- Rado Slavec: 3 prva in 1 drugo mesto,
- Silvo Urdih: 1 prvo mesto.

Na 30. državnem tekmovanju ptic Slovenije v Hajdini pri Ptujju v organizaciji *Društva gojiteljev malih živali Ptuj* je sodelovalo 6 članov društva s 60 pticami. Tekmovali smo s pticami več vrst iz skupin: lipokromski barvni kanarčki, melaninski barvni kanarčki, postavni kanarčki in križanci. Osvojenih je bilo 11 prvih, 9 drugih in 8 tretjih mest v posameznih tekmovalnih kategorijah, in sicer:

- Silvester Čekada: 2 prvi, 1 drugo in 1 tretje mesto,
- Jože Rolih: 1 prvo, 3 druga in 1 tretje mesto,
- Rado Slavec: 2 prvi, 1 drugo in 1 tretje mesto,
- Boris Ujčič: 3 druga in 3 tretja mesta,
- Silvo Urdih: 2 prvi in 1 tretje mesto,
- Tilen Urdih: 4 prva, 1 drugo in 1 tretje mesto.

70. svetovno prvenstvo je bilo v januarju 2023 v Neaplju v Italiji. Udeležilo se ga je 5 članov društva z 22 pticami. Tekmovali smo s pticami več vrst iz skupine lipokromskih barvnih kanarčkov in skupine križancev. Osvojeni sta bili 2 zlati in 1 srebrna medalja, in sicer:

- Jože Rolih: 1 zlata medalja,
- Silvo Urdih: 1 zlata medalja,
- Tilen Urdih: 1 srebrna medalja.

Dosegli smo izjemen uspeh in osmim do sedaj osvojenim medaljam na svetovnih prvenstvih dodali še tri. ●

Jože Rolih,
predsednik DVVP Snežnik Il. Bistrica

SLOVENSKE VIDEOUMETNICE V ITALIJI

GRADEŽ, ITALIJA

V mesecu decembru 2023 se je v galeriji Casa della Musica v Gradežu v Italiji odvijala razstava SEARTH, kjer so prisotne tri slovenske umetnice videa, med drugim tudi bistričanka Andreja Kranjec. Skupaj z ostalima umetnicama, Vesno Prapotnik in Sabino Vukalič, so na delavnicah projekta »SEARTH – VIDEOUMETNOST V LAGUNI« sodelovali še mladi umetniki iz Avstrije in Italije.



Videoumetniki na snemanju

Na projektu SEARTH so bili izbrani umetniki in umetnice povabljeni, da v petdnevni umetniški rezidenci v naravnem rezervatu Isola della Cona raziščejo biodiverzitetu okolja in najdejo navdih v neokrnjeni naravi te posebne močvirnate pokrajine, kjer se povezujejo reka, morje in zemlja. V tem času so posneli videomaterial in rezultat je osem umetniških videov, ki



Andreja Kranjec pred galerijo v Gradežu

vsak s svojim posebnim konceptom podajajo novo razmišljanje o naravi.

Andreja Kranjec, vizualna umetnica, je o svojem videu povedala: »Narava je bila vedno moja velika inspiracija. V naravi najdem prostor za regeneracijo in razmislek, stran od mestnega hitenja. Isola della Cona me je impresionirala s svojo posebno energijo harmonije in miru. Video, ki sem ga naredila, nosi naslov »Kam se gre mir skrit« in je oda preprostosti dihanja, počitka. Želela sem gledalcem pokazati meditativno moč vode in narave.«

Projekt SEARTH se je z januarjem preselil na splet, kjer si lahko ogledate videe in glasujete za svojega favorita, in sicer na spletni strani ccmm.it. ●

Petar Nikolić

URE PRAVLJIC V KNJIŽNICI MAKSE SAMSA

Ob sredah popoldan je v knjižnici Makse Samsa živahno, saj potekajo »Ure pravljic«.

Otroci, razdeljeni v dve skupini, prisluhnejo pravljici, na koncu pa spretno ustvarijo izdelek, vezan na prebrano zgodbo. Na eno od sred jih je obiskala gospa Lucija Beguš Vlet in predstavila pravljico z naslovom *V trgovini, kjer je vse česar ni*. Skozi igro učenja je otrokom predstavila razvoj domišljije prek risbe in samopredstavitve izdelkov. Gospa Lucija je pesnica in pisateljica, ki se je pred leti preselila s Tolminskega v Ilirsko Bistrico. V knjižnici, kjer



radi sprejmejo domače ustvarjalce, so bili veseli njenega obiska. Zadovoljstvo je bilo obojestransko. Nastopajoča je pokazala svoj trud in delo, najmlajši poslušalci pa so postali bogatejši za novo pravljico in znanje. ●

Mojca Grk

VEČER, POSVEČEN OPERNEMU PEVCU FERDINANDU RADOVANU

V Knjižnici Makse Samsa smo se Slovenskemu kulturnemu prazniku poklonili s prireditvijo »Večer, posvečen opernemu pevcu Ferdinandu Radovanu«.

Skupaj z vodjo bistriške izpostave javnega sklada za kulturne dejavnosti Igorjem Štembergerjem smo predstavili glasbeno družino Radovan, katere korenine segajo v Ilirsko Bistrico.

Ko je ura odbila šest zvečer, smo vsi zbrani nestrpnost pričakovali naši večerni gostji – operni pevki go. Norino in go. Rebeko Radovan, hčeri svetovno priznanega opernega pevcu Ferdinandu Radovana. Že bučen aplavz na začetku je naznanjal, da imamo v gosteh dve odlični gostji. Po čustveno obarvanem uvodu direktorice knjižnice mag. Damijane Hrabar, v katerem je med drugim povedala tudi zgodbo o njuni stari mami Ani (Ferdinandovi mami), ki je tudi gostji nista še nikoli slišali, je vodenje pogovora nadaljeval Igor Štember-

ger. Sprehodili so se skozi njuno življenje od otroštva, ki ga je zaradi slavnega očeta zaznamovalo kar nekaj selitev, do današnjih dni.

Že podatek, da se vsi v družini Radovan ukvarjajo s petjem, govori o tem, da ta družina ni vsakdanja. Petje in nastopanje zanje ni samo vir zaslužka, temveč tudi skupni konjiček. Začelo se je pred mnogimi leti, ko je oče Ferdinand kot mladenič opozoril nase z velikim talentom za glasbo in petje. Kot mlad fant je spremljal na preizkus pevske nadarjenosti svojega prijatelja, ki si je želel peti. Usoda pa je hotela, da je pevec postal oče Radovan. Tudi mama Jelena je šla s sedemnajstimi leti na samostojno operno pot. Pela sta v istem gledališču, se spoznala, zaljubila in poročila. Rodili

so se jima trije otroci: Norina, Rebeka in Igor, ki so podedovali pevske lastnosti in ljubezen do odrske umetnosti. Družina je veliko potovala in spoznavala tuje dežele, saj so očeta radi vabili v različne operne hiše po svetu. Svoje bogato znanje o petju in umetniškem življenju so starši prenašali na mlade bodoče operne pevce. Biti dober in uspešen operni pevec ne pomeni samo biti nadarjen, temveč biti delaven, se truditi in učiti. Izšolati se je potrebno še v drugih glasbenih predmetih, znati moraš igrati na inštrument, recimo na klavir. Tudi obvladovanje plesa in odrske igre je dobrodošlo in pevca izoblikuje v vsestranskega umetnika, vendar je tako, da je samo tisti, ki spoštuje naravo, ima rad ljudi in življenje na sploh, lahko pravi umetnik in prepriča gledalce s svojim nastopom.

Najprej nas je ob spremljavi pianistke Jelene Boljubaš s svojim glasom navdušila ga. Rebeka. Aplavz je dal vedeti, da je pobožala marsikatero dušo.

Sledil je drugi del pogovora, v katerem sta se gostji razgovorili tudi o svoji mladosti, njuni mami Jeleni, ki je bila ravno tako priznana operna pevka in pevska pedagoginja. Sestrski pogovor je bil ob raznih anekdotah prepleten s čustvi in smehom. Gospa Norina je nato vse očarala z izvedbo šansonov.

Med občinstvom je bilo kar nekaj domačinov, ki so o družini Radovan vedeli kar precej zanimivih podatkov in obe gostji sta bili navdušeni, da bosta z njihovo pomočjo lahko naprej raziskovali svoje družinsko drevo.

Večer sta obe sestri zaključili s skupnim nastopom, ki je bil zares veličasten in bo še dolgo odzvanjal v ušesih obiskovalcev.

KDOR POJE, ZLO NE MISLI!

Večer je minil v prijetnem in sproščnem vzdušju. Kljub temu, da sta bili naši gostji svetovno priznani operni pevki, sta zelo srčni in preprosti osebi, ki sta brez oklevanja segli v roke našim obiskovalcem in s tem pustili poseben pečat v srcih vseh, ki smo ta večer preživeli v njuni družbi. ●

Sandra Kastelic



POKLON ZORI PERELLO GODINA

Občinstvo je zadnjo februarско nedeljo spremljalo predstavo v čast aktivisti ki narodnoosvobodilne borbe, ki je svoje življenje dala za domovino. Mladi igralci so poželi velik aplavz občinstva.

Gledalci Kettejeve dvorane v Domu na Vidmu smo bili deležni zelo čustvene predstave mladih študentov, ki spoštujejo vrednote NOB.

Kdo je Zora Perello Godina? Na to vprašanje nam so v dramatizirani predstavi žal prekratkega življenja aktivistke skušali odgovoriti ustvarjalci spominske

slovesnosti v počastitev 100. obletnice njenega rojstva.

Nastopili so: dijakinja Gimnazije Piran Lea Kranjec, dijaki Gimnazije Koper Valentina Prodan, Klemen Ivan Romih, Jan Dariž; učenka OŠ Ankaran Anja Suikič, profesorica Tjaša Ruzzier; iz Glasbene šole Koper kitarista Vid Kavrečič



in Aurora Rakar ter pevki Ivana Jelaš in Nea Krbavac. Avtorica scenarija po knjigi Lide Turk Zora je Neda Zorman, predstavo je režirala Samanta Kobal, za mentorstvo in izbor glasbe sta odgovorila Maja Cilenšek in Boštjan Andrejč, za tehnično podporo pa je bil zadolžen Alen Fekonja.

Mladi si z omenjeno predstavo sigurno zaslužijo nastopiti v vseh slovenskih osnovnih šolah, saj so s svojo predstavo na odrskih deskah potrdili, da narodnoosvobodilni boj ne bo šel v pozabo. ●

Stanislav Zver

POČITNIŠKA DELAVNICA V KNJIŽNICI

V Knjižnici Makse Samsa je bibliotekarka Tadeja med zimskimi počitnicami za otroke, starejše od 12 let, pripravila poučno delavnico izdelave ognjičevega mazila.

V teh mrzlih zimskih dneh je ognjičevo mazilo še kako dobrodošlo, saj z njim negujemo občutljivo, suho kožo, razpokane ustnice, uporabljamo pa ga tudi pri zdravljenju prask, ran, opeklin, pikov žuželk ...

Otroci so najprej spoznali ognjič – okrasno in zdravilno rastlino, ki cveti od junija do oktobra in jo najdemo na skoraj vseh vrtovih pri nas. Naučili so se, kdaj rastlino nabiramo, kako jo sušimo in kako iz posušenih cvetov rastline pripravimo ognjičev macerat, ki je osnova za izdelavo mazila. Nato smo zavijali rokave in se lotili izdelave mazila. Stehtali smo vse potrebne sestavine za mazilo in jih dali v posodo. Posodo smo segrevali v vodni kopeli in zmes mešali, dokler se niso vse sestavine stopile. Še toplo mazilo smo prelili v posodice. Med čakanjem,



da se mazilo ohladi, smo si na vodni kopeli izdelali še učinkovit naravni balzam za mehke, navlažene in sijoče ustnice. Zelo preprosto in vsestransko uporabno ognjičevo mazilo iz »domače kuhinje« za vso družino so otroci skupaj z balzomom za ustnice in navodili za njuno pripravo odnesli domov. ●

Tadeja Raspor

UTRIP MESECA FEBRUARJA NA OŠ DRAGOTINA KETTEJA

Čeprav je februar najkrajši mesec, se je v tem času na naši šoli veliko dogajalo.

V petek, 3. februarja 2023, smo pripravili prireditev ob obeležitvi slovenskega kulturnega praznika, na kateri smo se poklonili spominu na največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna. Učenci so ob branju pripovedke Mojiceje

Podgoršek *O dečku, ki je pisal pesmi* na preprost način spoznali življenjsko zgodbo našega velikega pesnika, nato smo nadaljevali z recitacijami Povodnega moža,



Zdravljice in posodobljene Urške Andreja Rozmana Roze, osmošolka Vita Mihalič pa je prebrala svojo avtorsko pesem z naslovom *Doktor Fig*. Prireditev sta popestrila še otroški in mladinski pevski zbor, slednji se je predstavil z uglasbenima Prešernovima pesmima *O, Vrba* in *Pod oknom*.

Sredi februarja je našo šolo prevzelo pustno vzdušje. Devetošolci so na pustni torek v večernih urah organizirali šolski ples v maskah, ki so se ga udeležili učen-





ci predmetne stopnje. Plesišče so pripravili na modrem hodniku, ki so ga okrasili z raznobarnimi trakovi in pustnimi maskami. Poskrbeli so za pustno rajanje ob predvajanju veselih ritmov slovenskih in tujih skladb ter pripravili izbor za najboljši kostum. Učenci od prvega do petega razreda pa so imeli ta dan pustno povorko po mestu. Najprej so obiskali Dom starejših občanov, kjer so se družili s tamkajšnjimi varovanci doma, nato pa so se ustavili še na Občini Ilirska Bistrica ter s svojo razposajenostjo razveselili župana in zaposlene. Godci iz 5. b razreda so tam raztegnili meh, da je pustno veselje napolnilo avlo občine. Kot se spodobi, na pustni torek niso manjkali niti slastni in dišeči krofi. V pripravi te dobrote so se preizkusili učenci 3. b razreda, ki so jim odlično uspeli.

Prav tako so imeli na pustni torek učenci šestih in devetih razredov naravoslovni

dan. Šestošolci so veliko novega izvedeli o evrazijskem risu. Spoznali so različne vrste risov in se seznanili s problematiko ohranjanja risa na naših tleh ter z možnostjo njegovega reševanja s pomočjo projekta Life Lynx, v katerem sodeluje tudi naša šola. V okviru tega projekta smo posvojili risa Maksa, za katerim so se na žalost izgubile vse sledi, spremljamo pa risa Bliska, ki smo ga sami tako poimenovali, saj bliskovito skoči iz zasede na plen. Zadnji dve šolski uri so bili učenci ustvarjalni in izdelali pustno masko risa. Devetošolci so se odpravili v Koper, kjer so najprej spoznavali znamenitosti mesta, nato pa še v Luko Koper, edino slovensko mednarodno tovarno pristanišče. Vodič jim je na zanimiv način predstavil zgodovino pristanišča, kje in kako poteka ladijski pretovor blaga, peljali pa so se tudi mimo parkirišč s številnimi novimi avtomobili. Na koncu so si ogledali še školjčno sipino, ki se

nahaja v morskem zatoku med Koprom in Ankaranom. Izvedeli so, da ta ni naravnega izvora, ampak je nastala potem, ko je Luka Koper s poglobljanjem dna ob drugem luškem pomolu prečrpavala mulj iz morskega dna na bližnjo lokacijo. Ko je dež postopoma izpral blato iz kupov mulja, so ostale apnenčaste lupine mehkužcev.

Pestro dogajanje v mesecu februarju smo sklenili s še enim kulturnim dogodkom. V soboto, 25. februarja 2023, so učenci in učenke naše šole sodelovali v kulturnem programu ob predstavitvi knjige *Kettejeve sledi* zgodovinarja Ivana Simčiča. V Kettejevi dvorani Doma na Vidmu so se predstavili z recitacijami Kettejevih pesmi, mladinski pevski zbor pa je zapel pesmi *Kaj je meni domovina?* in *Zemlja pleše*. ●

*Literarno-novinarski krožek
Kulturne drobtinice*



JEZIKOVNI NASVETI

LJUBEZEN V JEZIKU

Glagol **ljubiti** in samostalni **ljubezen** sodita med osnovni nabor besedja vsakega jezika. Kar ni nič čudnega, saj vsi hlepimo po tistih sladostrastnih občutkih, ki prinašajo metuljčke v trebuhu in hitrejša utripanja srca.

Ljubezen je precej neoprijemljivo čustvo oziroma občutenje, ki ga je težko slovaropisno razložiti, glagol **ljubiti** pa je zanimiv tudi zaradi svojih besedotvornih in pomenotvornih zmožnosti.

Če na enem mestu zberemo neposredne in posredne tvorjenke iz izhodiščnega leksema, takšne nabore tvorjenk imenujemo besedotvorni sestav. Ker ima glagol **ljubiti** sedem pomenov, ima posledično tudi sedem besedotvornih sestavov.

Glagol **ljubiti** sodi med zelo produktivne glagole, saj v sedmih besedotvornih sestavih najdemo kar 225 tvorjenk.

Največ tvorjenk prispeva besedotvorni sestav **ljubezen** v pomenu »imeti močan pozitiven odnos do česa« z 81 tvorjenkami, nato **ljubiti** v pomenu »čutiti močno naklonjenost do koga, združeno s skrbjo za njegovo korist, dobro« s 73 tvorjenkami, na tretjem mestu pa je izhodiščni pomen **ljubiti** kot »čutiti močno naklonjenost do druge osebe« s 34 tvorjenkami.

Podobno število tvorjenk (28) ima tudi besedotvorni sestav **ljubiti se** v pomenu »imeti spolno razmerje, spolne odnose«. Drugi besedotvorni sestavi imajo zgolj od ene do pet tvorjenk.

In če podrobneje pogledamo **ljubiti se** v pomenu telesne ljubezni, lahko podobno besedno zvezo najdemo v češčini (milovat se) in slovaščini (milovat sa), medtem ko Hrvati (vodijo ljubav), prav tako Bolgari (da pravya lyubav) in Makedonci (da vodat loveubov). Podobno velja tudi za angleško govoreče narode (to make love), pa tudi za romanske jezike: francoščino (faire l'amour), italijanščino (fare l'amore), španščino (hacer el amor).

Razlike izhajajo iz etimološkega izvora besed v posameznih jezikih.

Imeti rad ali ljubiti?

SSKJ2 ob zvezi **imeti rad** na mestu razlage navaja sopomenko **ljubiti**, čeprav dejansko med njima obstaja določena razlika.

Prvoosebna oblika **Ljubim te** se pogosto nadomešča z **Rad te imam**, ki pa je pomensko širša, saj se nanaša na celo vrsto odnosov – ljubezenski, družinski, prijateljski ... Pri razločevanju med **Ljubim te** in **Rad te imam** sta ključnega pomena širši (ne le jezikovni) kontekst.

Pišite mi na trojc3@gmail.com.

Vesela bom vaših odzivov! ●

Tamara Rojc, prof. slovenščine

Glasbena šola Ilirska Bistrica KONCERTNI NAPOVEDNIK 2023

2 »Šumé med drevjem lene Reke vali ...«

***Večer samospenov Bojana Glavine na
poezijo Makse Samsa
V torek, 21. 3. 2023, ob 19.00 –
dvorana GŠ Ilirska Bistrica***

Samospjev je skladba za glas in instrument, najpogostejše klavir. V tej glasbeni obliki se glasba sreča in prepleta s še eno umetnostjo, poezijo. Skladatelj pesnikov tekst uglasbi, ga z glasbenimi sredstvi pripoveduje, razlaga, pogloblja in mu s tem daje novo dimenzijo.

Za samospjev sta torej potrebna dva umetnika – pesnik in skladatelj. Na koncertu bomo slišali skladbe, v katerih se združita pesniški svet Makse Samsa in glasbena govorica skladatelja Bojana Glavine. Obeta se torej večer dveh bistriških umetnikov.

Sopranistka Jerica Rudolf in pianist Marko Kanalec bosta izvedla vse samospelve, ki jih je Bojan Glavina napisal na besedila domače pesnice. Večina jih je nastala ob 100. obletnici rojstva Makse Samsa, nekateri pa ob 50. obletnici pesnišine smrti. Nekaj samospenov bo krstno izvedbo doživelo prav na tem koncertu.



STO.LET.JE ZNANJA – 100 LET LJUDSKIH UNIVERZ NA SLOVENSKEM

V okviru Zveze ljudskih univerz Slovenije je nastala bogata monografija, posvečena 100-letnici nastanka prvih ljudskih univerz na Slovenskem. Z njo želimo strokovno in drugo javnost seznaniti z velikim razvojnimi korakom, ki smo ga ljudske univerze naredile v tem stoletju, in našim pomembnim doprinosom skupnosti. Prehodili smo dolgo pot od ljubiteljske organizacije, prvih predavanj, do današnjega razcveta v sodobna andragoška izobraževalna središča, ki so s svojo povezanostjo in predvsem z nenehnim odzivanjem na učne, izobraževalne in razvojne potrebe lokalnega okolja bistven gradnik sodobne družbe in družbe prihodnosti.

Monografija je uspešen rezultat timskega dela, bogatih izkušenj, strokovnosti in veličine izobraževanja odraslih, zato vas vabimo k zanimivemu branju.

Dr. Robert Golob, predsednik Vlade Republike Slovenije poudarja: »Izobraževanje odraslih je zahtevna naloga, saj se mora prilagajati razvoju in potrebam sodobnega sveta ter predajati nova znanja in kompetence – tudi na področjih kot sta trajnostni razvoj in digitalizacija družbe. Ne samo pridobitev formalne izobrazbe, temveč vseživljenjsko učenje, ki je v času digitalizacije in hitrega napredka pomemben element za uspešno spoprijemanje z izzivi prihodnosti.«



LJUDSKA UNIVERZA ILIRSKA BISTRICA

V občini Ilirska Bistrica poteka organizirano izobraževanje odraslih že 63 let. Od leta 1996 se nahajamo v novih prostorih na OŠ Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica kot Organizacijska enota Ljudska univerza. OE Ljudska univerza izvajamo programe, ki so v nacionalnem interesu in sestavni del Nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji ter pri tem sledimo potrebam kraja.

Svet, v katerem živimo, se spreminja vedno hitreje, še posebej na področju digitalizacije. Slediti spremembam pomeni ostati zaposljiv in se dejavno vključevati v dejavnosti vsakdana. Posameznik bo primoran slediti izzivom in spremembam na različnih področjih vsebin z izboljšanjem svojega znanja in spretnosti. Kot moderni center vseživljenjskega učenja vam vse to omogočamo pri nas na OE Ljudska univerza Ilirska Bistrica.

Vabimo vas na »Četrtnove popoldneve za nova znanja«!

16. 3. četrtek 17.30–19.00	4. Reševanje konfliktov	Spoznali bomo osnove mirnega reševanja sporov – mediacije. Uporaba tehnik aktivnega poslušanja.
23. 3. četrtek 17.30–19.00	5. Komunikacijske spretnosti	Kako sam pri sebi ocenjujem svoje komunikacijske spretnosti?
30. 3. četrtek 17.30–19.00	6. Čustvena inteligentnost	Kako inteligentno upravljati svoja (in tuja) čustva v našem življenju? Čustvena inteligenca je sposobnost, da prepoznamo, razumemo in upravljamo čustva. Vprašalnik za pomoč pri samooceni le-te.
6. 4. četrtek 17.30–19.00	7. Na zaposlitvenem razgovoru	Praktične komunikacijske veščine za pripravo na razgovor.

Na OE LU poteka sklop delavnic na temo komunikacije, ki jih vodi Nataša Škrinjar, socialna pedagoginja in mediatorica. Prijave sprejemamo na: info@lu-ilirska-bistrica.si ali na 041 438 599 (najkasneje do torka za četrtnovo delavnico tekočega tedna).

Pričenja pa se nov sklop delavnic, namenjenih enostavnemu grafičnemu oblikovanju prek brezplačno dostopnega **spletnega računalniškega programa Canva**. Spoznali boste, kako dostopati do tega programa; kako oblikovati letak ali plakat, objavo za spletno stran ali družbene medije. Nadaljevali boste z oblikovanjem predstavitve ali videoposnetka. Naučili se boste oblikovati tudi atraktiven življenjepis.

Zakon o tujcih – zahteve glede znanja slovenskega jezika

27. aprila 2023 stopijo v veljavo določbe Zakona o tujcih, ki med drugim opredeljujejo tudi znanje slovenskega jezika za tujce. Tujci morajo za podaljšanje vize, pridobitev slovenskega državljanstva, za zaposlovanje ipd. vlogi dodati dokazilo o opravljenem izpitu iz znanja slovenščine na nivoju A1 (po Skupnem evropskem jezikovnem okviru) ali višjih nivojih.

Za pomoč tujcem pri učenju slovenščine smo na OE Ljudska univerza pripravili različna gradiva, dostop do računalniške opreme in spleta ter izkušene mentorje. ●

OE Ljudska univerza Ilirska Bistrica

INFORMATIVNI DAN 2023

Gimnazija Ilirska Bistrica je odprla vrata devetošolkam in devetošolcem, ki so se znašli pred pomembnim življenjskim kaŕipotom – izbiro srednje ŕole.

Dijakinje, dijaki in učiteljski zbor smo jim naŕo ŕolo ŕeleli predstaviti tako, kot jo doŕivljamo mi – kot intelektualen, varen in ustvarjalen prostor ŕtevilnih priloŕnosti. Predstavitveni program je obarvala ŕiva glasba iz multimedijske-

ga studia, zaŕinile so ga tudi dijakinje z dramskim prizorom iz avtorske igre *Karte so, vlaka ni*. Praktiŕni prikaz razliŕnih znanj in veŕŕin pa



smo izvedli v tematskih delavnicah. Srednjeŕolske anekdote in spomini bivŕih dijakov so zgradili most med razliŕnimi generacijami preko katerega samozaveŕno in kleno zrejo v prihodnost. Sreŕanje smo zaokroŕili v ŕolskem klubu ob sproŕenem klepetu.

Vsem obiskovalkam in obiskovalcem se zahvaljujemo za ŕtevilen obisk, prav tako iskrena zahvala velja tudi vsem sodelujoŕim dijakinjam, dijakom, profesoricam in profesorjem ter drugim soizvajalcem informativnega dne. ●

Gimnazija Ilirska Bistrica

GLASBENI VEČER NA GIMNAZIJI ILIRSKA BISTRICA

Na naŕi gimnaziji se je 24. februarja 2023 odvil drugi v ciklu **VEČEROV NA GIMNAZIJI** z naslovom »Rockerska prizoriŕŕa«.

V svojo sredo smo povabili prof. dr. Rajka Murŕiŕa, rednega profesorja za kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki nas je s svojo izjemno antropoloŕko ŕirino navduŕil s kratkimi vsebinskimi izleti v razliŕna obdobja zgodovine in ugotavljal, da je glasba najbolj baziŕna oblika ŕloveŕŕe ustvarjalnosti in da ljudje vedno znova najdejo naŕine za ustvarjanje novih glasbenih slogov tudi takrat, ko se zdi, da ne more nastati niŕ veŕ novega.



Veŕer so s svojim glasbenim znanjem popestrili naŕa dijakinja in dijaki: Lana Bubniŕ na saksofonu, v za ta namen sestavljenem Ad hoc bendu pa so nastopili: na kitarah Aleks Damiŕ in Tibor Oblak, na bas kitari Ajdin Behriŕ in Maks Hribar na bobnih. To je bil pravi mini rock koncert, saj smo obiskovalci vstali, umaknili stole in uŕivali v prijetnem druŕenju. ●

BISTRIŕKI ODMEVI – FEBRUAR 2023

ZAHVALA VINIČARJU CEPLJENKE NAJSTAREJŠE TRTE NA SVETU ANTONU ŠIRCLJU

Pokojni Anton Šircelj je bil ob prejetju sadike žlahtne trte, ki je svoje mesto dobila na gradu Prem, določen za grajskega viničarja. S svojim znanjem je vzorno skrbel za trto vse do svoje smrti februarja letos.

Anton Šircelj se je rodil 18. maja 1935 na Premu in od malih nog je bil povezan z naravo in živino. Že v rani mladosti je izgubil očeta, zato je moral prevzeti vsa dela na kmetiji. Gojil je ljubezen do sadnih dreves, zato je zaključil Kmetijsko šolo v Mariboru. V kmetijski zadrugi je s svojim znanjem pomagal postaviti prve intenzivne združne nasade jabolk v Smrjah, na Komeščini in v Trnovem. Vedno se je zavzemal za pravice kmetov in si prizadeval za takšne tehnološke in bivalne pogoje, da bi mladi prevzemali

kmečka gospodarstva in ne bi bila obsojena na propad. Po odhodu v pokoj se je še bolj posvetil svoji poklicni ljubezni sadjarstvu. Zanj je navdušil še druge in nanje nesebično prenašal svoje znanje.

Tonjo Janežič se je osebno zavzel za pridobitev žlahtne trte, ki domuje na mariborskem Lentu. Po slovesni pridobitvi sadike v Mariboru so za grajskega viničarja izbrali izkušenega člana Društva brkinskih sadjarjev Antona Širclja.

8. junija 2018 so jo s skupnimi močmi posadili gospodar trte in bivši župan

Emil Rojc, mariborski mestni viničar Stanislav Kocutar in skrbnik potomke najstarejše trte na svetu Anton Šircelj. Stara trta sorte modra kavčina je avtohtona slovenska trta z nepretrgano kontinuiteto, ki je bila leta 2004 vpisana v Guinnessovo knjigo rekordov kot najstarejša trta na svetu. V teh letih kakovostne oskrbe se je trta tako dobro razrasla, da bo potrebovala svoj latnik.

Anton Šircelj žal ni dočakal niti spomladanskega obrezovanja niti njene prve uradne trgatve, saj je prej zaključil svojo življenjsko pot. Umrli je 3. februarja 2023.

Dragi grajski viničar,

iskreno hvala za vaš skrben odnos do potomke najstarejše trte na svetu in naj vam bo lahka brkinska zemlja! V spomin na slovesno posaditev žlahtne grajske trte objavljamo fotografijo bivšega župana Emila Rojca, mariborskega mestnega viničarja Stanislava Kocutarja in pokojnega premškega viničarja Antona Širclja. ●

Občina Ilirska Bistrica



Prazna sta dom in dvorišče,
naše oko zaman povsod te išče,
ni več tvojega smehljaja,
utihnil je tvoj glas.
Bolečina, solze in samota sta pri nas,
zato pot nas vodi tja, kjer sredi tišine spiš,
a v naših srcih in spominih še živiš.



ZAHVALA

DANIEL ISKRA

(24. 9. 1953 – 3. 2. 2023)

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, nonota, brata, strica in prijatelja se iskreno in iz srca zahvaljujemo za vse izrečene besede tolažbe, objeme, cvetje in sveče. Posebna zahvala gre reševalcem in policiji. Osebno zahvalo namenjamo gospodu policistu, ki je bil na kraju dogodka, za njegovo sočutje in pomoč, dr. Deklevi za strokovnost in gasilec za hitro odzivnost. Zahvaljujemo se Komunalni Ilirska Bistrica. Še ena posebna zahvala gre gospodu Suadu za njegovo nesebično pomoč in strokovnost. Hvala gospodu Bogomirju Troštu, župniku iz Jelšan, za opravljen obred, pevcem in trobentaču, violinistki Ani Kompan in balinarjem za govor. Vsem velika hvala, ker ste ga na njegovi zadnji poti pospremili v tako velikem številu.

*Žalujoci: žena Marica, hčeri Ingrid in Urška
ter brat Marjan z družinami*

Je čas, ki da, je čas, ki vzame,
... pravijo, je čas, ki celi rane.
In je čas, ki nikdar ne mine,
ko zasanjaš se v spomine.



ZAHVALA

V 77. letu se je poslovila naša draga žena, mama, nona, sestra in teta

MARIJA STRAŽE, ROJ. ULJANČIČ

(28. 5. 1946 – 8. 2. 2023)

Iskrena hvala vsem sorodnikom, prijateljem, sodelavcem, sosedom in znancem, ki ste nam v težkih trenutkih stali ob strani z besedami tolažbe in stiski rok. Hvala dr. Jasni Taučer Mičetič, osebju Urgence, patronažni službi in ZD Ilirska Bistrica, osebju UKC Ljubljana, pogrebni službi JP Komunala Ilirska Bistrica, pevcem kvinteta Utrip in kaplanu Gašperju Naglostu ter duhovnemu pomočniku Antonu Ličanu za pogrebni obred. Hvala vsem za izrečeno sožalje, cvetje, sveče in velikodušne prispevke, ki ste jih namenili Inštitutu Zlata Pentljica – otroci oboleli za rakom.

Hvala vsem, ki z lepo mislijo stojite ob njenem grobu!

*Žalujoci: mož Franc, hči Doris in sin Primož z družinama,
sestra Majda z družino*



TIB STORITVE

ZA VAŠE VOZILO POSKRIBIMO NA ENEM MESTU

URNIK: PON, TOR, ČET, PET: 07:00–15:00 SRE: 07:00–17:00, SOB: 08:00–12:00



► **TEHNIČNI PREGLEDI VOZIL**

► **PREGLEDI GASILNIKOV**

► **KONTROLA TAHOGRAFA
IN OMEJEVALNIKA**

► **PRENOS TER OBDELAVA
PODATKOV IZ DIGITALNIH
TAHOGRAFOV IN
VOZNIKOVH KARTIC**



► **REGISTRACIJA VOZILA**

► **SPREMEMBA LASTNIŠTVA**

► **ODJAVA VOZILA IZ PROMETA**

► **REGISTRske TABLICE**

► **PLAČILO LETNE DAJATVE
ZA UPORABO CEST**

► **SKLENITEV AVTOMOBILSKIH
ZAVAROVANJ**

modra številka
080 80 19

TIB STORITVE d.o.o., Šercerjeva 17, 6250 Ilirska Bistrica

info@tib-storitve.si www.tib-storitve.si

Dokazano najugodnejši bančni paketi.



Novi komitenti prejmete
12 mesečno **brezplačno** vodenje.

Bančništvo. Tukaj. Zdaj.
www.phv.si

NAGRADNA KRIŽANKA BISTRIŠKIH ODMEVOV

	AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	GEOMETRIJSKI KOT, KI MERI MANJ KOT 90°	OZKA, PREPROSTA POT ZA VPREŽNA VOZILA	TROPSKA KAČA, BOA	ZDRAVILO	IRENA ŽERJAL	SEČNJA, SEKANJE	GARANJE TLAČANOV	SKUPINA TRGOVCEV IN KAMEL V PUŠČAVI	PREMOG NAJVIŠJE KALORIČNE VREDNOSTI
	OFTALMOLOGINJA, OČESNA ZDRAVNICA									
	ROJAK IZ ISTE DEŽELE									
	PRITISK					GOKART				
						NARAVNO VEČANJE TELESA				
	PODZEMNI HODNIK				LOVEC NA RAKE					
					MARADONA					
IVAN VIDAV			DENIS AVDIČ	ZDRAVILNA TRAVNIŠKA RASTLINA			IGRALKA GARDNER AVTONOM. KITAJSKA REGIJA			
PRID, INTERES								ALICE COOPER		
ZNAK ZA MNOŽENJE								SISTEM ČRK, ČRKE		
INSTRUMENTALNA SKLADBA Z VEČ STAVKI, OD KATERIH JE VSAJ EDEN V SONATNI OBLIKI	SPAČENO BITJE	IGRALKA KURYLENKO	NATAŠA ABRAM	RIBJA KOŠČICA		ALENKA GODEC	GOJENEC ŠOLE ZA POLICISTE	... IN SESTRA		
				AUDIJEV KARAVAN		GUMBEK		ŽUPNIK		
						KAREL OŠTIR			PRIPRAVA ZA MERJENJE TLAKA	LENOBNOST, NEDELANOST
MANJŠA PLAVUT							BARACK OBAMA	OSNOVNI DELCI NEMŠKI KANCLER SCHOLZ		
ALOJZ GRADNIK			ANA DOLINAR		ORGAN DRUŠTVA KOPIJA ŽIVEGA BITJA				LETEČI PETER	
			POMOR, UMIRANJE						MRVA	
ROJSTNO MESTO RUDOLFA MAISTRA					GRŠKI BOG VETROV			SINČEK		
					PREBI-VALEC IRAKA			TRIGONOMETRIČNA FUNKCIJA (SEC)		
POMOČ: ASESOR KAMGARN OTOLIT SFEN	GLAVNO MESTO BELO-RUSIJE	KAMEČEK V UŠESU POSUŠENA TRAVA DRUGE				ČLAN SODNEGA ZBORA				
						SANI				
BRIGA, SKRB				CERKVENI ZBOR		TITANIT			MIKE TYSON	
				AM. PISEC GROZLJIVK (STEPHEN)		DANIEL RADCLIFFE			UBITI IT. PREMIER (ALDO)	
IGO GRUDEN			2. NAJVEČJA DRŽAVA NA SVETU				OBČINA NA KRASU			
			IGRALKA BASINGER				BAKTERIJA V OBLIKI KROGLICE			
TELESNO OKRASJE					ZAMORKA				PEVEC PESTNER	
					KEANU REEVES				GWYNETH PALTROW	
MANJŠA SVINJA						AMERIŠKI PARLAMENT				
TKANINA IZ ČESANE VOLNENE PREJE						IZVOZ				

Geslo nagradne križanke pošljite na naslov: **Bistriški odmevi, Bazoviška cesta 14, 6250 Ilirska Bistrica** s pripisom »Nagradna križanka«, najkasneje do 25. marca 2022 ali na elektronski naslov: odmevi@ilirska-bistrica.si

»Kozmetični studio Katja« poklanja 3 nagrade:

1. nagrada: kriolipoliza | 2. nagrada: permanentno lakiranje nohtov | 3. nagrada: strojna limfna drenaža

Geslo prejšnje križanke: »Lepotni studio Stašy« Izžrebali smo tri nagrajence:

- keratinsko vihanje in barvanje trepalnic prejme **IRENA SMRDELJ**, Prešernova ulica 8a, 6250 Ilirska Bistrica,
- maderoterapijo obraza prejme **SARA BROŽIČ**, Gornji Zemon 15, 6250 Ilirska Bistrica,
- klasično masažo hrbta prejme **IRENA TOMAŽIČ**, Gabrk 2a, 6243 Obrov.